

MLADI I SIROMAŠTVO

REZULTATI ISTRAŽIVANJA U NIŠU, KRAGUJEVCU,
I PREPORUKE KIKINDI, UŽICU, BEOGRADU

Siromaštvo je uzrok i posledica društvene nejednakosti.

...gubitak dostojanstva.

Siromaštvo nije samo loša osnovna egzistencija već i loše školovanje, mesto stanovanja i sl.

Siromaštvo menja društvene modele.

Mladi nemaju želju da poboljšaju stanje u kome se nalaze. Svi govore, a niko ne preuzima inicijativu. 'Res non verba'.

Siromaštvo je posledica nespremnosti da se suočiš sa problemima i da ih rešavaš.
(strah je veliki problem, nemam, hoću, ali ne znam kako)

Iako imamo mogućnosti da neki problem prevaziđemo, često se plašimo rizika.

Izjave učesnika istraživanja, novembar - decembar 2004.

SIROMAŠTVO KAO DRUŠTVENA POJAVA

Siromaštvo je jedan od najvažnijih globalnih problema i smanjenje siromaštva predstavlja najvažniji zadatak svetske zajednice. O tome svedoči i činjenica da je Generalna skupština Ujedinjenih nacija period od 1996. do 2007. godine proglasila decenijom iskorenjivanja siromaštva. Smanjenje i iskorenjivanje siromaštva jedan je od milenijumskih ciljeva razvoja Ujedinjenih nacija. Cilj je da se iskoreni krajnje siromaštvo i glad, predviđenim tempom:

po nekom drugom osnovu (The Many Faces of Poverty, 2004).

Većina kreatora politika za smanjenje siromaštva u društvu danas prihvata višedimenzionalno određenje koje uključuje „nemerljive” attribute poput diskriminacije, društvenog isključivanja ili gubitka dostojanstva. Izbor relevantnih indikatora i njihov pojedinačni značaj ipak ostaje diskutabilan i najčešće se uža definicija siromaštva prihvata zbog operacionalnih razloga.

Život u siromaštvu podrazumeva nesigurnost, bespomoćnost, izloženost nasilju i diskriminaciju, kao i isključenost iz glavnih društvenih tokova. Biti siromašan znači biti isključen iz odlučivanja i živeti na marginama društva. Zato smanjivanje siromaštva predstavlja mnogo više od dostizanja određenog nivoa prihoda (The Many Faces of Poverty, 2004).

Borba protiv siromaštva kao uočljive društvene pojave postaje imperativ našeg doba. Prema rečima visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava Meri Robinson „u novom milenijumu iskorenjivanje siromaštva mora biti naš prvi cilj”. Siromaštvo se povezuje sa odsustvom osnovnih ljudskih prava. Prema ovom tumačenju, nemogućnost ostvarivanja ljudskih prava sastavni je deo siromaštva. Siromaštvo se, shodno tome, ne može ukinuti bez uspostavljanja vladavine ljudskih prava. Kako se navodi u Izveštaju o ljudskom razvoju (Human Development Report 2000): „Pristojan standard života, odgovarajuća ishrana, zdravstvena zaštita, obrazovanje i pristojan rad, te zaštita od nepogoda nisu samo ciljevi

1. u periodu 1990–2015. prepoloviti procenat populacije čiji su prihodi manji od jednog dolara dnevno.

2. u periodu 1990–2015. prepoloviti procenat populacije koja gladije (milenijumski ciljevi razvoja).

Siromaštvo se pojavljuje u mnogo vidova i dimenzija. Ponekad se siromaštvo identifikuje sa nemogućnošću dostizanja životnog standarda najvećeg dela društva. Drugi pristup naglašava pojedine vrste „resursa” koje nedostaju ljudima ugroženim siromaštvom – sigurnost, socijalni kapital, posebna znanja i veštine i slično. Siromaštvo se može posmatrati i kao nedostatak osnovnih mogućnosti za dostojan život. Ovaj pristup prevazilazi identifikovanje siromaštva sa nedostatkom finansijskih sredstava i ističe njegove šire karakteristike kao što su: bolest, loša ishrana, nedostatak obrazovanja, društveno i političko marginalizovanje, kao i diskriminacija na osnovu roda, starosti ili

razvoja – oni su takođe i ljudska prava – (Smernice za pristup strategijama za smanjenje siromaštva zasnovane na ljudskim pravima – u daljem tekstu Smernice, 2004).

Osnovna ideja kojom se pristupa smanjenju siromaštva zasnovanog na ljudskim pravima jeste da strategije i konkretne aktivnosti za smanjenje siromaštva treba da budu uspostavljene na normama i vrednostima navedenim u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima (Smernice, 2004). To zahteva da se eliminišu postojeći zakoni i institucije koji podržavaju diskriminaciju određenih pojedinaca i grupa.

Pristup smanjenju siromaštva zasnovan na ljudskim pravima je sveobuhvatan jer sadrži građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava (Smernice, 2004). Za razliku od starog pristupa smanjenju siromaštva, danas se jednaka pažnja poklanja procesu kroz koji se razvojni ciljevi postižu, kao i samim ciljevima. Naročito je naglašena potreba za širom participacijom stanovništva, sa akcentom na učešću siromašnih i marginalizovanih grupa u svim sferama odlučivanja (Smernice, 2004).

„Pristup zasnovan na ljudskim pravima ima potencijal da unapredi cilj smanjenja siromaštva na razne načine:

a) zagovarajući brzo usvajanje strategije za smanjenje siromaštva, čije su uporište ljudska prava, kao deo pravne obaveze;	b) šireći obim strategije za smanjenje siromaštva, tako što otkriva strukture diskriminacije koje stvaraju i održavaju siromaštvo;
c) zagovarajući širenje građanskih i političkih prava, koja mogu da odigraju ulogu ključnih instrumenata u unapređenju borbe za smanjenje siromaštva;	d) potvrđujući da su ekonomska, socijalna i kulturna prava obavezujuća ljudska prava, a ne samo programske težnje;
e) dajući legitimitet potrebi da se osigura svrsishodna participacija siromašnih u procesu odlučivanja;	f) upozoravajući na nazadovanje i neispunjavanje minimalnih ključnih obaveza u ime ustupaka; i
g) uspostavljajući i jačajući ustanove kroz koje se kreatori politike mogu smatrati odgovornim za svoja dela” (Smernice, 2004).	

SIROMAŠTVO U SRBIJI

Ekonomisti pored niza ekonomskih, društvenih i političkih faktora koji utiču na povećanje siromaštva ističu dva ključna: pad društvenog proizvoda i rast nejednakosti dohotka (Bogićević i dr., 2002). Pad životnog standarda stanovništva i porast siromaštva u Srbiji poslednjih petnaest godina posledica je velikog smanjenja privredne aktivnosti usled opšte političke i ekonomske krize, rata u okruženju i međunarodne izolacije zemlje.

Može se prihvatiti ocena da siromaštvo (a pogotovu njegovi ekstremni oblici) nije bilo značajnije prisutno u Srbiji do početka devedesetih godina dvadesetog veka. Obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita i ostale usluge bile su dostupne najvećem delu građana. Pomenuta društvena događanja dovela su do naglog osiromašenja najvećeg dela stanovništva, sa jedne strane, ali i do enormnog bogaćenja malog broja ljudi zahvaljujući korupciji, privrednom kriminalu i bliskosti sa prethodnim režimom. Učešće sive ekonomije za vreme hiperinflacije u 1993. godini prešlo je 50 odsto bruto društvenog proizvoda.

Posle političkih promena oktobra 2000. godine, demokratska vlada se suočila sa nasleđenom ekonomskom i socijalnom situacijom u zemlji. U okviru reformi pristupilo se restrukturisanju privrede i prilagođavanju tržišnim principima, što je neminovno uzrokovalo nove socijalne probleme i teškoće, a time i nove oblike i područja siromaštva.

Istraživanja naših sociologa dala su slikoviti prikaz strategija opstanka domaćinstava u Srbiji u nepovoljnim društvenim prilikama. U istraživanju iz jula i avgusta 2000. godine analiza je pokazala da čak 85 odsto ispitanika smatra da se način života njihovog domaćinstva od 1990. godine pogoršao. U takvoj situaciji kao jedna od osnovnih i najrasprostranjenijih strategija preživljavanja uočava se izražena redukcija potreba pojedinca (Cvejić, Babović, 2000).

Prema podacima iz Ankete o životnom standardu stanovništva iz maja – juna 2002. godine, na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) siromašno je oko 800.000 ljudi (10,6 odsto stanovnika ili oko 250.000 domaćinstava). Radi se o najvećem istraživanju ove vrste u poslednje vreme, kojim je obuhvaćen uzorak od 6.386 domaćinstava, tj. 19.725 pojedinaca. Domaćinstva su svrstana u siromašna pošto je njihova potrošnja bila manja od 4.489 dinara ili 72 dolara mesečno, tj. 2,4 dolara dnevno, što je utvrđeno kao nacionalna linija siromaštva. Ovde treba istaći činjenicu da pomeranje linije siromaštva sa 4.489 na 5.507 dinara (tj. sa 2,4 dolara na 2,9 dolara) povećava broj siromašnih na 1.600.000 (474.000 domaćinstava), odnosno na 20 odsto. Potrebno je takođe ukazati da analiza nije uspeła da u dovoljnoj meri obuhvati izbeglice i interno raseljena lica, kao ni Rome koji su najugroženiji i čiji je rizik siromaštva mnogo veći u odnosu na ostalo stanovništvo (Strategija za smanjenje siromaštva – u daljem tekstu Strategija, 2003).

Uzimajući u obzir navedene činjenice, važno je istaći najvažnije karakteristike siromaštva u Srbiji:

- 1 Siromaštvo u Srbiji je tesno povezano sa nivoom obrazovanja. Rizik siromaštva kod onih koji nisu završili osnovnu školu dva puta je veći od proseka populacije.
- 2 Nezaposleni su suočeni sa najvećim rizikom siromaštva (59,4 odsto većim od proseka populacije).
- 3 Stari (preko 65 godina) čine gotovo četvrtinu ukupnog broja siromašnih, 17,7 odsto ukupnog stanovništva, a visok rizik siromaštva najviše pogađa osobe bez penzija.
- 4 Mladi se nalaze u kategoriji sa natprosečnim rizikom siromaštva – 12,7 odsto ove starosne grupe je siromašno, a njihov relativni rizik siromaštva za 20 odsto je veći u odnosu na prosek populacije.
- 5 Posmatrano prema veličini domaćinstva, najugroženija su bila domaćinstva sa pet i više članova. Prema sastavu domaćinstva, siromaštvo je najviše rasprostranjeno među jednočlanim i dvočlanim staračkim domaćinstvima.
- 6 Siromaštvo u Srbiji postalo je ruralni fenomen (kao u većini zemalja u tranziciji) pre svega zbog bržeg rasta realnih zarada i penzija, koje čine dominantan izvor prihoda stanovništva u urbanim sredinama.
- 7 Jugoistočna Srbija je region sa najvećim udelom siromašnih, naročito ruralna područja koja su dvostruko više izložena riziku siromaštva u odnosu na prosek cele populacije.

Najznačajniji podaci o siromaštvu ugroženih grupa jesu:

- 1 Prema ekonomskom i socijalnom položaju, izbegla i interno raseljena lica spadaju među posebno ugrožene grupe u Srbiji.
- 2 U odnosu na ostale ugrožene grupe, Romi su najsiromašniji i najugroženiji.
- 3 U izrazito ugroženu grupu spadaju i osobe sa invaliditetom (prema procenama, ukupan broj osoba sa invaliditetom iznosi oko 350.000).
- 4 Anketa o životnom standardu ukazuje na jednaku stopu siromaštva žena i muškaraca. Niz drugih pokazatelja govori, međutim, o nepovoljnijem ekonomskom i ukupnom položaju žena u Srbiji. Najveći rizik siromaštva javlja se kod starih žena na selu, samohranih majki, domaćica, Romkinja, izbeglica, neobrazovanih i nezaposlenih žena, bolesnih i žena sa invaliditetom, žena žrtava nasilja (Strategija, 2003).

Prema proceni Komesarijata za izbeglice, u Srbiji je 2003. živelo 278.000 izbeglica i preko 200.000 raseljenih sa Kosmeta. Nažalost, ne postoje ažurne procene stope i dubine siromaštva među izbeglim i interno raseljenim licima. Procene ukazuju da je broj siromašnih među ovim licima između 120.000 i 140.000 (Prilozi Strategiji za smanjivanje siromaštva – u daljem tekstu Prilozi, 2003).

MLADI U SRBIJI I SIROMAŠTVO

Tokom devedesetih godina u Srbiji je sprovedeno samo jedno istraživanje, i to omladine Beograda, što je svojevrsan pokazatelj nezainteresovanosti društva za probleme i položaj mladih. Poslednja decenija dvadesetog veka može se označiti kao period „iznuđene produžene mladosti” zbog koje je više od dve trećine mladih želelo da napusti zemlju. Sociolozi su govorili o „stampedo generaciji” mladih i sve izraženijem problemu „odliva mozgova”, tj. trajnom odlaženju obrazovanih mladih iz naše zemlje (Nikolić, 2004).

Posle političkih promena oktobra 2000. godine povećao se i interes čitavog društva i njegove političke elite za probleme mladih, te su sprovedena i prva empirijska istraživanja posle više od decenije. „Iznuđena produžena mladost” i sveukupno „odlaganje života” pomeraju granicu omladinskog doba do 29 (Mojić, 2004), pa i 35 godina (Mihailović, 2004). Prvi sumarni utisak mladih o situaciji posle 2000. godine jeste da pozitivnih promena ima, ali da su nedovoljne. Zbog činjenice da je tranzicioni period dug i da životni standard sporo raste mnogo mladih (ovoga puta jedna polovina) želi da napusti Srbiju.

Analiza neposrednog položaja mladih pokazuje da preko 50 odsto zaposlenih mladih i čak preko 70 odsto nezaposlenih mladih živi sa roditeljima. Većina mladih (oko tri četvrtine) ocenila je da se materijalno stanje njihovih porodica znatno pogoršalo

tokom devedesetih godina, svrstavajući svoje porodice u kategoriju domaćinstava koja zadovoljavaju osnovne potrebe ishrane i odevanja, ali bez mogućnosti da nabave važnije kućne aparate.

Finansijska oskudica povezana je i sa usporenim procesom osamostaljivanja mladih (Tomanović, Ignjatović, 2004). Jasno se pokazalo da je u našem društvu proces individualizacije usporen zbog nedostatka bazičnih resursa: posla, stambenog prostora, novčanih sredstava. U takvoj situaciji razumljivo nastaje svojevrsno „odricanje od samostalnosti”, „sistemska inhibicija” i „stvaranje vrline od nužnosti” (Tomanović, Ignjatović, 2004). Ovakvo stanje se delimično može objasniti i našom kulturom koju karakteriše dominacija porodičnih sistema vrednosti i spora tranzicija u odraslost. Sve navedeno, zaključuju autorke, dovodi do „osujećene individualizacije” i odlaganja završetka školovanja, braka, rađanja, stalnog zaposlenja...

U društvenim uslovima sveopšteg siromaštva (materijalnog i duhovnog) očekivano je i značajno prisustvo rizičnog ponašanja mladih. Rezultati istraživanja su pokazali da se 36% mladih opija bar jednom mesečno, dok je marihuanu probala jedna trećina. Preko polovine mladih su pušači, a trećina se kocka, ili igra neku od igara na sreću (Jugović, 2004).

PROJEKAT „MLADI I SIROMAŠTVO“

Mladi ljudi (po definiciji Ujedinjenih nacija osobe između 15 i 24 godine) predstavljaju budućnost svakog društva. Oni su najisplativija dugoročna „investicija“, inspiratori i nosioci budućih promena. Uloga mladih i način na koji se oni kroz procese vaspitavanja i obrazovanja pripremaju za buduće uloge izuzetno je važno pitanje svakog društva. Uloga mladih pogotovo je važna i osetljiva u društvima koja su prošla kroz ratove, krize i koja danas prolaze kroz bolan proces društvene transformacije (tranzicije). Mladi su, generalno, najveće žrtve sukoba (direktne ili indirektne) i nalaze se, najčešće, u pasivnom ili podređenom položaju u procesu tranzicije.

Da bi se u budućnosti stvorilo društvo jednakih šansi potrebno je danas podstaći

mlade ljude na aktivizam i društveno angažovanje. Posebnu pažnju treba posvetiti mladima koji su pripadnici različitih ranjivih/marginalizovanih grupa. Zbog toga je Grupa 484 u saradnji sa Biroom za ljudska prava i Zdravo da ste - Omladinskim centrom Kastel iz BiH pokrenula projekat koji mlade aktivira i senzibilizuje za jednu od zajedničkih tema na ovim prostorima – pitanje SIROMAŠTVA. Podsticanjem učešća mladih u razgovorima i procesima u vezi sa siromaštvom mladih i Strategijom za smanjenje siromaštva u Srbiji i BiH želimo da naglasimo važnost uključivanja mladih u kreiranje društvenih mera i politike na lokalnom nivou, uticaj na politiku na nacionalnom nivou i razmenu iskustva na regionalnom nivou.

Seminar - edukacija mladih istraživača, Vrdnik 2004.

Na teritoriji Republike Srbije formiran je tim od deset mladih istraživača koji su, uz podršku stručnog tima, realizovali istraživanje o mladima i njihovoj percepciji siromaštva u pet gradova Srbije. Rezultati istraživanja nalaze se pred vama.

CILJEVI I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U periodu februar – mart realizovano je kvalitativno istraživanje kroz deset fokus grupa u pet gradova Srbije. Fokus grupe su oblik grupnog intervjua u trajanju do 120 minuta sa osam do dvanaest ispitanika, koje vodi obučeni facilitator/moderator. Fokus grupe omogućavaju prikupljanje velikog broja informacija kao i ispitivanje stavova, ponašanja, vrednosti izabrane populacije.

Istraživanje je imalo „generacijski karakter” jer su ga od početka do kraja sproveli mladi istraživači slične starosne dobi kao i ispitanici. Učesnici fokus grupa bili su mladi, uzrasta od 15 do 26 godina, koji su birani kao reprezentivi različitih kategorija domicilnog, izbegličkog, interno raseljenog stanovništva. Mladi istraživači obučeni su kako da ostvare akciono istraživanje kroz fokus grupe, kako da na osnovu dobijenih podataka napišu validne izveštaje i konačno kako da javnosti i važnim donosiocima odluka u lokalnoj zajednici prikažu dobijene rezultate.

Cilj istraživanja je ispitivanje siromaštva mladih kroz identifikaciju oblasti u kojima se ono javlja, otkrivanje načina na koje se prepoznaje i dobijanje preporuka za smanjenje siromaštva mladih. Pitanja su strukturirana u tri oblasti: siromaštvo u obrazovanju, zdravstvu i društveno-političko-kulturnoj sferi.

U Srbiji je istraživanje sprovedeno u pet gradova: Kikinda, Kragujevac, Užice, Beograd i Niš. Podaci o gradovima uključenim u istraživanje nalaze se u Aneksu 3. U deset realizovanih fokus grupa bilo je uključeno 124 mladih ljudi. Strukturni prikaz ispitanika iz Srbije dat je u Aneksu 1. Pošto su izbegli i raseljeni mladi učestvovali u istraživanju, na ovom mestu će biti pomenuti neki osnovni podaci o položaju izbeglih i raseljenih lica u Srbiji.

U aprilu 2001. godine, Komesarijat za izbeglice Republike Srbije u saradnji sa UNHCR-om ponovo je u Republici Srbiji registrovao izbegle, prognane i ratom ugrožene osobe. Prve analize ovih podataka iz jula 2001. godine pokazuju da je u Srbiji registrovano 451.980 lica, od čega 377.731 osoba sa regulisanim izbegličkim statusom i 74.249 ratom ugroženih lica koja po međunarodnom pravu ne ispunjavaju uslove za sticanje statusa izbeglica. Na teritoriji Republike Srbije registrovano je 408 kolektivnih centara u kojima je smešteno 30.056 lica i to 20.949 izbeglih i prognanih osoba, a 9.107 raseljenih sa Kosova i Metohije. Oko 10.000 osoba se nalazi u „divljim”, neregistrovanim kolektivnim centrima, dok su ostali ili podstanari, ili su pronašli utočište kod rođaka, prijatelja.

OSNOVNI ZAKLJUČCI I PREPORUKE FOKUS GRUPE

DEFINICIJA SIROMAŠTVA

Siromaštvo ima više dimenzija. Ne postoji opšteprihvaćena definicija siromaštva. Često se prenaglašava materijalni aspekt siromaštva. Mladi su svesni da siromaštvo treba posmatrati, tumačiti i rešavati na sveobuhvatan način kroz nekoliko dimenzija. Na pitanje „Šta je za vas siromaštvo” mladi ljudi su pružili ilustrativno viđenje siromaštva:

Siromaštvo je:

„nemaština”

„loši uslovi života”

„glad”

„loše obrazovanje”

„nedostatak materijalnih
i kulturnih dobara”

„gubitak dostojanstva”

„ograničenost u svakom smislu”

„nemogućnost afirmacije,
ostvarivanja ambicije”

„kad imaš pa nemaš”

„kad izgubiš zdravlje”

„uzrok (posledica) društvene
nejednakosti”

„vodi ka kriminalu”

„menja društvene
modele”

„u današnje vreme nemati kompjuter”
(„Kompjuter je luksuz, kad čovek
nema gde da živi, sta da obuje,
kako da se hrani”).

„kada si bez prijatelja
da se nađu i u dobru i u zlu”

Siromaštvo se dovodi u vezu sa nemogućnošću zadovoljavanja osnovnih egzistencijalnih potreba, a jasno se percipira i kao ograničavajući i onemogućavajući faktor u životima pojedinca i u funkcionisanju čitavog društva. Zbog toga je bilo važno ispitati koga sve siromaštvo pogađa. Na to pitanje mladi su dali sledeće odgovore:

pojedinca

porodicu

specifične grupe (mlade, izbeglice,
raseljena lica, Rome)

lokalnu zajednicu

selo/grad

državu

naciju

kontinent

Mladi prepoznaju sledeće uzroke siromaštva:

rat

elementarna nepogoda

političko i društveno uređenje države

geografski položaj

obrazovanje

mentalitet

ekonomija

MATERIJALNO SIROMAŠTVO

Siromaštvo se, kao što je već pomenuto, često svodi samo na materijalni aspekt. Uglavnom se definiše kao prihod nedovoljan za obezbeđivanje minimuma zadovoljavanja egzistencijalnih potreba kroz utvrđene nacionalne linije siromaštva.

Mladi ispitanici vrlo lako su identifikovali materijalni aspekt siromaštva u svojim sredinama: velika nezaposlenost, niska primanja, neadekvatni uslovi stanovanja, nerešeni stambeni problemi mladih, visoki troškovi života... Uočena je povezanost mate-

rijalnog i nematerijalnog siromaštva, kao i šireg društvenog konteksta:

„Materijalno siromaštvo povlači za sobom i siromaštvo u obrazovanju – ljudi nisu u mogućnosti da kupe knjige, a ni obrazovne ustanove nemaju mogućnost da ih nabave” (mladić iz Užica, 20 godina, nezaposlen). „Ako ne možeš da se prehraniš, onda te nije briga za razvijanje umetničke kreativnosti, za putovanja i slično.” „Kad nema para, ljudi su pod stresom, izloženi raznim bolestima i nisu u mogućnosti da se leče” (devojka, 19 godina, Kikinda).

DUHOVNO SIROMAŠTVO

Nematerijalni aspekt siromaštva odnosi se na stanje duha. „Nezainteresovanost, nemotivisanost i neambicioznost oblik su duhovnog siromaštva mladih ljudi” (mladić, 21 godina, Beograd). Neobrazovanost je posledica nedostatka materijalnih sredstava za „kupovinu obrazovnih sredstava”, ali i nezainteresovanosti i neambicioznosti mladih. Duhovno i materijalno siromaštvo izaziva „križu identiteta” pojedinca i društva, koja se manifestuje kroz osećaj ugroženosti i povlačenje pojedinca iz društva.

Kao uzrok nezainteresovanosti i nemotivisanosti mladih istaknut je urušeni vrednosni sistem i nesposobnost društva da razvija i promoviše istinske vrednosti. Mladima su nedostupne kvalitetne informacije (mediji, obrazovanje) što podstiče njihovu pasivnost i usmerenost ka mate-

rijalnim vrednostima. Najveći deo stanovništva zapostavlja kulturne potrebe, iako se često ističe da ljudima koji su „ostali bez svega” nije do kulture.

Duhovno siromaštvo društva prepoznaje se i u odnosu prema hendikepiranima. Veliki broj pojedinaca – ako u svom neposrednom životnom okruženju (porodici) nema takve osobe – nema razvijenu svest o njihovim potrebama i nužnosti društvene intervencije u ovoj oblasti. Kao jedan od oblika duhovnog siromaštva definisano je i „emotivno siromaštvo”, odnosno nemogućnost izražavanja osećanja ili svodenje svakog iskustva na čist razum, kao i „umno siromaštvo” ili nekritičko prihvatanje mišljenja različitih „autoriteta”.

INDIVIDUALNO/KOLEKTIVNO SIROMAŠTVO

Kolektivno siromaštvo je prepoznato kao stanje društva, a individualno kao sudbina pojedinca. I pored nemaštine mlad čovek može da poseduje ambiciju za kulturnim i obrazovnim napretkom. Ili, kako je rekao jedan od ispitanika: „Sama biram šta ću sa svojom ‚kintom‘” (devojka, 22 godine, Kikinda).

Posebno je istaknuta „nevidljivost” siromaštva koja je definisana kao društveno zanemarivanje („marginalizacija” i ignorisanje

problema) i kao neprepoznavanje sopstvenog siromaštva, odnosno nesposobnost pojedinca ili grupe ljudi da se suoče sa sopstvenim siromaštvom. Nesposobnost suočavanja sa problemima posledica je straha od rešavanja: „Nemam, hoću, ali ne znam kako”. „Iako imamo mogućnost da neki problem prevaziđemo, ljudi se plaše rizika” (mladić, 23 godine, Beograd).

Fokus grupa u Kikindi

OBLICI IŠPOLJAVANJA SIROMAŠTVA MLADIH

OBLICI SIROMAŠTVA MLADIH U OBRAZOVANJU

Obrazovanje je oblast društvenog života koja najviše može doprineti smanjenju siromaštva, jer je empirijski ustanovljena najveća međusobna povezanost između niskog obrazovanja i siromaštva. Mladi su pogođeni siromaštvom u obrazovanju na

direktan način (mladi iz siromašnih porodica imaju manje šanse da steknu potrebna znanja i kvalifikacije) i na indirektan način (siromašne obrazovne institucije i prosvetni radnici, što kao posledicu ima niži nivo kvaliteta obrazovanja).

NEPOSREDNA UGROŽENOST MLADIH SIROMAŠTVOM I OBRAZOVANJE

Na globalnom nivou, od 1995. godine broj mladih koji završavaju osnovno obrazovanje neprestano se povećava. Broj upisanih u srednje škole u istom periodu povećao se sa 56% na 78%. Broj mladih upisanih na univerzitete takođe raste, i to najviše u zemljama u razvoju. U celini gledano, sadašnja generacija mladih ljudi je najobrazovanija u istoriji. Pa, ipak, nisu sve zemlje bile uspešne u omogućavanju obrazovanja mladih. U nekim zemljama u tranziciji procenat dece koja upisuju osnovnu školu čak se i smanjuje. Siromaštvo predstavlja najveću prepreku školovanju (UN World Youth Report 2005).

Sveopšte osiromašenje porodica i domaćinstava u Srbiji dovelo je do smanjenja ulaganja u obrazovanje mladih, što je ograničilo njihove buduće životne šanse. Siromaštvo pogađa mlade na svim nivoima obrazovanja – od osnovne škole do visokoškolskog nivoa. Što je nivo obrazovanja viši, sve je manje mladih ljudi kojima je ono dostupno, što je potpuno suprotno potrebama tržišta rada razvijenih zemalja u kojima je potreba za radnom snagom višeg obrazovnog nivoa već duže vreme realnost.

PREPORUKE ZA PREVAZILAŽENJE NEPOSREDNE UGROŽENOSTI MLADIH SIROMAŠTVOM U STICANJU OBRAZOVANJA

Preporuke za aktivno prevazilaženje uticaja siromaštva mladih na obrazovanje moraju se grupisati prema obrazovnom nivou na koji se odnose: osnovnoškolski, srednjoškolski i visokoškolski.

Učesnici istraživanja predlažu sledeće mere na nivou osnovnoškolskog obrazovanja:

1. Dosledno uključivanje sve dece osnovnoškolskim obrazovanjem. Posebnu pažnju treba posvetiti obrazovanju mladih pripadnika romske manjine i drugih marginalizovanih grupa. Treba im pružati podršku u sticanju zakonom obavezujućeg obrazovanja.
2. Odgovorni državni organi treba da pažljivo prate materijalno stanje porodica mladih ovog uzrasta. Centri za socijalni rad i škole mogu da na osnovu utvrđenog stanja sprovedu konkretne akcije pomoći u sticanju obrazovanja.
3. Nastavljanje i širenje akcije podele besplatnih udžbenika i školskog pribora deci iz porodica lošeg materijalnog stanja, kao i pokretanje sličnih akcija za ostale oblike nastave: školske ekskurzije, rekreativna nastava, izborna nastava i slično.

Na nivou srednjoškolskog obrazovanja učesnici našeg istraživanja predlažu sledeće akcije:

1. Aktivnosti praćenja materijalnih mogućnosti porodica srednjoškolaca i preduzimanje konkretnih koraka podrške i pomoći.
2. Dosledno pridržavanje kriterijuma prilikom prijema učenika u učeničke domove (tj. uvažavanje njihovog materijalnog položaja uz adekvatno vrednovanje školskog uspeha).
3. Kontinuirano razvijanje sistema kreditiranja i stipendiranja na republičkom i lokalnom nivou i usklađivanje novčanih iznosa sa realnim potrebama učenika.
„Idem u gimnaziju (5,00) i srednju muzičku školu (4,89), osamnaest ispita imam, a jedanaest plaćam. Bila sam na petnaest takmičenja, osvojila trinaest prvih nagrada i nemam stipendiju” (devojka iz Užica, 18 godina).
4. Saradnja lokalnih organa vlasti sa uspešnim preduzećima u razvijanju sistema stipendiranja u skladu sa potrebama i planovima tih preduzeća za zapošljavanje novih radnika i stručnjaka.

Na nivou visokoškolskog obrazovanja preporuke su sledeće:

1. Zadržavanje politike finansiranja što većeg broja studenata iz budžeta u odnosu na broj samofinansirajućih.
2. Insistiranje na doslednom uvažavanju materijalnog stanja studenata prilikom konkursa za dobijanje mesta u studentskim domovima. Uspeh u školi za studente prve godine i prosek i redovnost studiranja za studente starijih godina ne mogu biti jedini kriterijumi za dobijanje studentskog smeštaja.
3. Usavršavanje sistema stipendiranja i kreditiranja na svim nivoima vlasti i povećavanje novčanih iznosa uz olakšice i stimulacije za uspešnije studente. Posebnu pažnju treba posvetiti stipendiranju na lokalnom nivou, čime bi se mladi stručnjaci zadržali u sredinama iz kojih su potekli i kojima bi svojim radom omogućili uspešniji razvoj.

SIROMAŠTVO I INSTITUCIONALNI NEDOSTACI SISTEMA OBRAZOVANJA

Kada se govori o siromaštvu u oblasti obrazovnog sistema mogu se prepoznati dva glavna aspekta: nedovoljna opremljenost obrazovnih institucija i niska primanja zaposlenih u prosveti, što utiče na smanjenje motivacije za rad).

Stanje školske infrastrukture znatno se razlikuje u pojedinim sredinama, ali generalna odlika jeste loša opremljenosti zastarelost školske opreme. U medijima se povremeno objavljuju dramatične vesti o oronulosti i ruiniranosti školskih zgrada. Fasade koje otpadaju, krovovi koji prokišnjavaju samo su neki od problema sa kojima se susreću pojedine škole u Srbiji. Posebno su ugrožene seoske škole koje su na ivici gašenja, kako zbog nedostatka sredstava, tako i zbog malog broja učenika. Učenici i studenti sa invaliditetom su u neravnopravnom položaju zbog neprilagođenosti obrazovnih institucija

njihovim potrebama. Nema adekvatnog fizičkog pristupa, a nedostaju sredstva i pomagala koja su potrebna za njihovo redovno obrazovanje.

Sve je izraženija nejednakost u informatičkoj opremljenosti škola, čime se povećava razlika u kvalitetu obrazovnog procesa. Različit kvalitet informatičke pismenosti mladih u budućnosti će uticati na stepen razvoja sredine u kojima rade i žive. To nije i jedini vid nejednakosti. U nekim školama specijalizovani kabineti su nejednako opremljeni. „Kabinete za različite predmete treba ravnomerno renovirati. Jeste da je nastava matematike, što se pomoćnih sredstava tiče, manje zahtevna od geografije – ipak, nije opravdano da ne postoji kabinet za matematiku, dok imaju čak dva geografska” (mladić, Kikinda).

Učesnici istraživanja, učenici i studenti, aktivni su u obrazovnom procesu i imaju neposredan uvid u organizacione slabosti sistema obrazovanja koje se ne mogu opravdati nedostatkom sredstava:

1. Neadekvatnost celokupnog sistema obrazovanja (ispitanici su prvenstveno isticali potrebu reforme univerzitetskog obrazovanja u skladu sa principima Bolonjske deklaracije).
2. Prevelika centralizacija obrazovnih ustanova u Beogradu, što onemogućava pristup obrazovanju učenicima i studentima iz unutrašnjosti i povećava razlike u nivou razvijenosti različitih regiona.
3. Neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada i nemogućnost zapošljavanja, a pogotovo u struci.

Niska primanja zaposlenih u obrazovanju najčešća su prepreka za motivaciju i kvalitetniji i predaniji rad. Navedena činjenica predstavlja i „pogodno tlo” za pojavu korupcije što su ispitanici povremeno isticali kao pojavu među direktorima i profesorima. Nedostatak sredstava i opreme za nastavu takođe utiče na kvalitet nastavnog rada.

Pored navedenih objektivnih („opravdanih”) činilaca nemotivisanosti nastavnika i profesora, pominju se i druge („subjektivne ili neopravdane”) slabosti kao što su otpor prema promeni uobičajenog načina rada, nezainteresovanost za usavršavanje preda-

vača, kao i subjektivnost u ocenjivanju i hirovito ponašanje. Pojedini ispitanici ističu kao problem i samovoljno ponašanje rukovodstava škola: „U srednjim školama bi trebalo da bude javno na šta je potrošena nemala suma od upisa. To je u nadležnosti direktora i sekretara. Takođe, u srednjim školama je predviđeno da deo sredstava dobijenih od upisa ide đlačkom parlamentu ali to se ne sprovodi, parlament ne dobija pare ni za konkretne i manje potrebe” (devojka, Kikinda).

PREPORUKE ZA POLITIKU BORBE PROTIV SIROMAŠTVA I INSTITUCIONALNIH NEDOSTATAKA SISTEMA OBRAZOVANJA

Kod prevazilaženja „siromaštva” i neopremljenosti obrazovnih institucija iznete su sledeće preporuke:

1. Povećavanje ulaganja u prosvetu na republičkom nivou pre svega u izgradnju, popravku i opremanje obrazovnih institucija. Povećavanje učešća lokalne samouprave u procesu osavremenjivanja obrazovnog procesa i uslova rada kao pozitivne tendencije.
2. Aktivnija uloga svih činilaca obrazovnog procesa u pronalaženju sredstava za rekonstrukciju škola i nabavku adekvatne opreme. Razvijanje saradnje sa nevladinim organizacijama, agencijama Evropske unije koje su zainteresovane za unapređenje obrazovanja zemalja u tranziciji. „Postoje organizacije koje hoće da ulažu, a projekte mogu da pišu i đачki parlament i studentske organizacije” (mladić, Užice).
3. Nastavljanje pozitivne prakse povećanog ulaganja u nauku, što utiče na kvalitet nastavnog procesa (uglavnom na univerzitetima) i mladima pruža adekvatno i savremeno znanje.
4. Prilagođavanje obrazovnih institucija potrebama osoba sa invaliditetom i podsticanje obrazovanja marginalizovanih grupa (žena, Roma, izbeglih i prognanih lica itd.).
5. Podsticanje privrede da se uključi u poboljšanje obrazovne infrastrukture, čime se stvaraju uslovi za dobijanje boljih stručnjaka koji će raditi u privredi. Ili, kao što je istakao ispitanik iz Niša: „DIN bi mogao da pomogne u osavremenjavanju nekih školskih ili fakultetskih laboratorija”.

Učesnici fokus grupa smatraju da se bolja motivacija zaposlenih u obrazovanju može postići na sledeće načine:

1. Kao uslov svih uslova nameće se povećanje zarada prosvetnih radnika, što bi ova zanimanja učinilo privlačnijim, a tako bi se pridobili kvalitetniji stručnjaci za ovaj poziv.
2. Potrebno je veće ulaganje u kontinuirano usavršavanje nastavnika i profesora, kao i povećavanje nivoa svesti o potrebi savladavanja upotrebljivijih i praktičnijih znanja.

OBLICI SIROMAŠTVA MLADIH U OBLASTI DRUŠTVENO-KULTURNO-POLITIČKOG ŽIVOTA

Najveći deo problema koji mladi prepoznaju u ovoj oblasti u vezi je sa „krizom društva” koja podrazumeva poremećen sistem vrednosti. Ispitanici prepoznaju fenomen „snobizma” kao posledicu takvog sistema vrednosti.

„Veliki broj mladih, ali i starijih, kupuje skupu i markiranu odeću umesto knjiga – ‚pamet zamenjuju izgledom’, ugrađuju nezdrave implante ili ih smatraju normalnim” (devojka, 18 godina, Užice).

„Mladi su prihvatili pogrešan sistem društvenih vrednosti, ali isključivu krivicu za to snose stariji. Odmalena su pod uticajem medija, okoline i roditelja” (mladić, 21 godina, Kragujevac).

Uočen je problem porasta maloletničke delinkvencije i sve veća prisutnost narkomanije, alkoholizma i promiskuitetnog ponašanja u školama. To je ogledalo društvene krize i nedostatka ambicija i motivacije mladih.

„Kič se svesno forsira kao opšta vrednost (u umetnosti, kulturi, politici, u javnom životu). Zašto je samo ‚Pink’ stalno simbol lošeg ukusa, ima toga i na drugim televizijama” (devojka, 18 godina, Užice).

„Mladi ne vide svoju budućnost pa se pored uobičajenih mladalačkih problema suočavaju i sa surovom realnošću i zato su skloniji rizičnom ponašanju” (mladić, Beograd, 20 godina).

KULTURA

Kulturna degradacija posledica je nedostatka novčanih sredstava za organizovanje kulturnih manifestacija. Zbog nedovoljnih primanja i postojeće manifestacije su nedostupne. Skupe karte, nepostojanje popusta i besplatnih kulturnih dešavanja sprečavaju mlade da posećuju kulturne događaje. Ukupna situacija u društvu (materijalna i duhovna kriza) učinila je da veliki deo mladih ne iskazuje gotovo nikakvo zanimanje za kulturne sadržaje. „Devedeset devet odsto mladih radije bi potrošilo pare na piće, a ne na kartu za pozorište, jer je ono za štrebere” (devojka, 23 godine, Niš).

Osiromašenje je dovelo do devastacije kulturnih institucija: „Bioskopi i pozorišta su u lošem tehničkom stanju (grejanje, zvuk, loša i neudobna sedišta).” Mladima iz unutrašnjosti, manjih sredina i seoskih pod-

ručja nisu dostupna mnoga kulturna događanja, jer van velikih centara nema aktivnosti u kulturi, a za put i boravak u većem gradu treba puno novca.

Ne postoje mesta gde bi mladi mogli da se okupljaju, dobro i bezbedno provedu, a da ujedno nešto i nauče. „Mladi idu tamo gde je najjeftinije, ili ako hoće kvalitetnije mesto – izlaze retko i zbog toga se retko sastaju i pričaju o svojim problemima” (devojka, 25 godina, Beograd). Mladi, ali i stariji, nemaju mogućnosti da putuju. Nedostatak kulturne razmene i nemogućnost upoznavanja sa drugim vršnjacima i kulturama onemogućava i sputava lični razvoj. Ispitanici uočavaju nedostatak opšte kulture (porodično vaspitanje nije adekvatno, ulazi se preko reda, upada u reč, ne poštuju se osnove bontona).

POLITIKA

U fokus grupama istaknuta je nerazvijenost političke kulture, političkog života, ali i nemotivisanost mladih da aktivno učestvuju u političkom životu. „...mali procenat mladih izlazi na izbore, mali procenat je učlanjen u političke partije, postoji nezainteresovanost za politička dešavanja i opšteprihvaćeno je mišljenje da ne može da se utiče na donosiocel odluka” (mladić, 25 godina, Beograd).

Česte političke turbulencije uzrok su „bežanja” mladih od politike. Nepoverenje u političare izaziva gađenje mladih prema toj profesiji. Demagogija i populizam su osnovna sredstva političke elite. Ksenofobija političara veliki je problem koji proizlazi iz neobrazovanosti političkog kadra i usko-grudosti. I pored opšteg trenda ulaska u Evropu strah političara (od Evrope) jasno je vidljiv. Političari, ali i mediji, neguju i podstiču problematični deo našeg mentaliteta – tzv. „srpski sindrom: mi smo najpametniji na svetu, uvek smo pobeđivali...” Drugim rečima, „inatimo se bez pokrića”.

Uticaj siromaštva na političkoj sceni prepoznaje se u sve većoj radikalizaciji političkog života. Neguju se stereotipi i predrasude, a njima se manipuliše uglavnom posredstvom medija. Političari su neodgovorni, njihovo ponašanje i maniri potpuno su neprihvatljivi. Oni vode državu i trebalo bi da budu najodgovorniji i daju primer. U govoru upotrebljavaju dosta izraza koje „običan” narod ne razume i samim tim ga čine nezainteresovanim da se bavi politikom.

Nema kriterijuma za ponašanje u javnom i političkom životu. „Kada bi bilo kriterijuma za ponašanje u Skupštini, naša bi bila prazna” (mladić, 21 godina, Kragujevac). Uočljiv je gotovo stalan nesklad funkcije i obrazovanja aktuelnih političara. Istaknuto je mešanje politike u sve sfere života: sport, obrazovanje, mediji. Veliki broj mladih zbog konfuzne društvene situacije i odsustva nade za promene odlučuje se da ode u inostranstvo.

MEDIJI

Neobjektivnost medija posledica je neprofesionalnosti i nezrelosti, ali i nerešenog zakonskog okvira koji bi obezbedio kvalitetnije i objektivnije informisanje. Uočeno je da malo mesta u medijskom informisanju zauzimaju važni društveni problemi u koje se mogu ubrojati i problemi mladih. Ispitanici ističu i negativan uticaj medija na razvoj ličnosti i formiranje stavova i sistema vrednosti: „'Pink' je stvorio sponzoruše” (mladić, 19 godina, Niš). Mediji su presudni

u formiranju sistema vrednosti, a oni se danas bave pretežno zabavom, pa nema dovoljno programa iz kulture i nauke.

I pored dostupnosti medija postoji veliki problem neinformisanosti i nedostupnosti informacija kao i nezainteresovanosti tj. pasivno primanje informacija. Nema istinske slobode štampe. Svako može da piše šta hoće, ali praktično javno mnjenje kreiraju određeni mediji iz centara moći.

CIVILNO DRUŠTVO

Nerazvijenost civilnog društva veliki je nedostatak u razvoju demokratskih institucija i stvaranja demokratski uređene države. U tom segmentu ističe se i nepostojanje klubova mladih (ne postoji mesto gde bi mladi mogli da ispolje kreativnost). Mladi su naučeni da im drugi govore šta da rade, pa su zato nezainteresovani za politiku i aktivnost u nevladinom sektoru.

„Ako im se neka situacija ne sviđa, čekaju da rešenje padne sa neba, da to drugi reše, a sami se ne aktiviraju” (devojka, 18 godina, Užice).

Organizovanje u grupe je retko, jer „mladi nemaju vremena za to, niko ne želi da čeka šest meseci da vidi rezultate, već bi hteli sve na brzinu” (mladić, 23 godine, Kragujevac).

DISKRIMINACIJA

Diskriminacija po raznim osnovama postoji na svim nivoima. Primećena je „nevidljivost” marginalizovanih grupa („o njima se uopšte ne priča”). Za poboljšanje njihovog položaja potrebna je jasna strategija, koje u ovom trenutku nema. Potcenjivanje drugih javlja se u više oblika,

a ekstremni oblik je rasizam. Ispitanici smatraju da je netrpeljivost prema nacionalnim manjinama posledica ratova i neobrazovanosti. Ukazano je na skorašnje probleme u Vojvodini u vezi sa sukobima na nacionalnoj osnovi.

SPORT

Učesnici smatraju da se dovoljno ne ulaže u sport, ili se ulaže u sportove od kojih ima najviše materijalne koristi. Skrenuta je pažnja na konkretan problem u Nišu: „Dugo nije konstituisana Skupština grada, što je uzrokovalo da nemamo kome da se obratimo za korišćenje besplatnih termina u školskim salama za sportske aktivnosti studenata.” Pojedinci su ukazali na lično

iskustvo kada u bavljenju sportom nisu nailazili na društvenu podršku: „Džaba moji sportski rezultati, zbog nedostatka novca nisam uspeo da nastavim da treniram” (interno raseljeno lice, 19 godina, Kragujevac). Pojedine opštine ne pružaju podršku sportskim omladinskim klubovima i oni se postepeno gase.

PREPORUKE ZA PREVAZILAŽENJE SIROMAŠTVA MLADIH U OBLASTI DRUŠTVENO-KULTURNO-POLITIČKOG ŽIVOTA

Kultura je prepoznata kao najznačajnija društvena sfera u kojoj treba naći način za društvenu integraciju mladih.

1. Važno je podstaći aktivizam i učešće mladih u različitim kulturnim aktivnostima. „Kulturne aktivnosti za mlade treba da pripremaju mladi, jer stariji najčešće ne znaju šta nas interesuje” (devojka, 19 godina, Užice).
2. „Trebalo bi organizovati festival mladih koji bi bio besplatan. Dobro organizovati promociju, da bude zabavno, interesantno i da privuče ljude, uraditi propratne materijale (flajere, plakate...) da mladi shvate vrednost i neophodnost takvih kulturnih dešavanja, a ne da im se govori o kulturi, a nude im se koncerti Stojke, Željka Joksimovića i Cece. Neka javna ličnost treba da učestvuje u promociji, da se smanje cene karata. Ukoliko nije besplatno, cene karata moraju biti pristupačne” (mladić, 21 godina, Niš).
3. Lokalna zajednica treba da obezbedi češći i jeftiniji dolazak ansambala opera, baleta i sl. – to mogu da budu kolektivne posete u dogovoru pozorišta sa školama i fakultetima. Tako bi veći broj mladih video predstave. „Bolje više posetilaca, a jeftinije karte, nego skupe karte, a malo posetilaca. Tako bi se pokrili troškovi predstave, a i gradska uprava bi mogla da doda jedan deo sredstava” (mladić, 24 godine, Niš).
4. Učesnici su imali zanimljive predloge za regulisanje noćnih izlazaka. Potrebno je, smatraju neki, na lokalnom nivou zabraniti izlaske posle ponoći licima bez lične karte (tj. maloletnim), zabraniti prodaju alkohola i cigareta licima mlađim od osamnaest godina (tj. obezbediti primenu zakona). Moguće je uvesti lokalnu taksu na alkoholna pića koja se prodaju posle ponoći (ukoliko je to u skladu sa postojećim zakonskim propisima) i taj novac koristiti za razvoj lokalnih aktivnosti za mlade (klubovi, koncerti, sport...).
5. Predloženo je otvaranje novih galerija, specijalizovanih čitaonica dostupnih svim mladima. Potrebno je obezbediti besplatan Internet, kao i školu računara za najugroženije mlade. Po mišljenju ispitanika, to bi trebalo da obezbede lokalne vlasti i kulturni centri.

U oblasti društvenog aktivizma mladih (uključujući i politički) izdvojilo se nekoliko preporuka:

1. Mladi treba da imaju svoje predstavnike u organima odlučivanja na lokalnom nivou i da se pitaju kada je reč o temama koje ih se direktno ili indirektno tiču. „Ako i postoje ti njihovi predstavnici, mladi treba da ih upoznaju – da dođu u škole, na fakultet, da anketiraju mlade o njihovim potrebama, da naprave ‚otvorena vrata‘ za mlade u opštinama i slično” (mladić, 22 godine, Kragujevac).
2. Važno je podsticati mlade na aktivizam i uključivanje u rešavanje svojih problema, kao i problema u vezi sa siromaštvom. Naročito je važno samoorganizovanje i osnivanje omladinskih organizacija (omladinski klubovi) koje bi se bavile problemima mladih na različitim nivoima. Neophodno je edukovati mlade o aktivizmu i načinima učešća u društvu. To bi doprinelo razvoju građanskog društva.
3. Treba na nivou grada ili opštine osnovati omladinske organizacije koje bi lokalna samouprava podržala i pomogla na primer obezbeđivanjem prostora za rad. To bi mogao da bude prostor za okupljanje mladih, ali i mesto gde bi se razgovaralo i o problemu siromaštva i planirale akcije za njegovo prevazilaženje.
4. Mnoge mogućnosti (edukacija, umetničko i profesionalno ostvarivanje i slično) mladi mogu da ostvare i kroz nevladine organizacije. Treba ih upoznati sa radom nevladinog sektora i pomoći u prevazilaženju negativnih stavova i stereotipa o nevladinim organizacijama. Važno je podstaći saradnju NVO, škola i lokalne samouprave. Opština treba da ima instituciju koja se bavi povezivanjem mladih i aktivnosti nevladinog sektora. Mladi se mogu uključivati kroz koncerte, tribine, radionice, informativne emisije, ekološke radionice...

Preporuke za aktivnosti medija u prevazilaženju siromaštva mladih i sveopštem poboljšanju njihovog položaja jesu:

1. Kič i šund treba dodatno oporezovati i od tih sredstava finansirati programe za mlade. „Emisije kao ‚Grand Show‘ (to važi za svaki šund) treba da plaćaju veći porez. Tako bi se obezbedio fond za mlade” (devojka, 18 godina, Užice).
2. Mediji treba da promovišu vrednosti demokratskog, tolerantnog društva: „... mediji mogu pozitivno da utiču na opštu kulturu naroda – npr. akcija ‚Nije teško biti fin‘” (mladić, 23 godine, Kikinda).
3. Lokalni mediji treba da se intenzivnije angažuju u prepoznavanju i afirmisanju problema mladih i da apeluju na njihovo rešavanje: „Na lokalnim televizijama treba organizovati javne debate na temu problema mladih” (devojka, 20 godina, Kikinda). Edukacijom novinara poboljšala bi se njihova profesionalnost kao i obučenost za istraživanje i izveštavanje o posebnim temama mladih (npr. zlostavljanje dece). Posebno je edukacija lokalnih medija važna, jer se na taj način obezbeđuje veći uticaj u lokalnim sredinama. Mediji bi trebalo da sami organizuju obuku zaposlenih o važnosti određenih marginalizovanih problema kao što je problem siromaštva, i na taj način ih senzibilisati za prepoznavanje teme u svojim sredinama. „Primer je nedovoljna informisanost o problemu ‚ulične dece‘. Mediji se moraju uključiti u lobiranje za rešavanje ovog problema i podsticanje mladih da se kao volonteri uključe u akciju” (mladić, 26 godina, Beograd).

OBLICI SIROMAŠTVA MLADIH U ZDRAVSTVU

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENOG SISTEMA

Najveći deo zapažanja ispitanika u ovoj oblasti odnosi se na siromaštvo i neadekvatnu organizaciju kompletnog zdravstvenog sistema, ali i pojedinačnih zdravstvenih centara. U tom pogledu siromaštvo mladih posledica je opšteg siromaštva u društvu – mladi dele sudbinu svih stanovnika naše zemlje.

Organizacija zdravstvenih institucija problem je koji učesnici izdvajaju („čekanje u redovima”, „prebacivanje pacijenata od jednog do drugog lekara”). Iako su svi građani u istoj poziciji, praksa pokazuje da zdravstvena zaštita nije jednako dostupna svima. „Odeš na kontrolu poluzdrav, tamo čekaš, svi bolesni, i ti se još više razboliš”

(devojka, 21 godina, Niš). Kvalitetna zdravstvena usluga je, po mišljenju učesnika, centralizovana („sve je u Beogradu”) i zato teže dostupna mladima iz unutrašnjosti i manjih sredina.

Mladi smatraju da imamo kvalitetne stručnjake iz oblasti medicine koji su bili odlični studenti, ambiciozni su i žele da se školuju i specijalizuju za određenu oblast. Ali da nemaju mogućnost za adekvatno dodatno obrazovanje i zato u velikom broju odlaze u inostranstvo. Znatno je i broj onih koji odlaze jer su u inostranstvu bolji uslovi za rad i istraživanja. Tako doprinose razvoju drugih zemalja, a naša zemlja stagnira i gubi svoje najbolje stručnjake.

OPREMLJENOST ZDRAVSTVENIH USTANOVA

Zastarela medicinska oprema i mali broj medicinskih aparata uzrok su zbog kojeg pacijenti (naravno, među njima i mladi) čekaju na terapiju ponekad i više meseci. Ne koriste se savremena tehnička dijagnostička dostignuća. U Nišu su kao primer naveli fizikalnu medicinu gde nedostaju aparati za elektroforezu i magneti, a kupuju se aparati koji se kod nas predstavljaju kao novi, dok se u drugim zemljama koriste i po 10-15 godina. Novi aparati su izuzetno retki, a ako i postoje – većina pregleda se plaća. Država nema dovoljno veliki budžet za zdravstvo da bi mogla da obezbedi skupu bolničku opremu, iako je zakonski ona dostupna svim građanima.

Učesnici ističu i lošu higijenu u zdravstvenim ustanovama: „U nekim domovima

zdravlja čovek pre može da se zarazi nego da se izleči” (mladić, 23 godine, Kragujevac). Pacijenti nemaju adekvatan smeštaj, a u sobama se ponekad nalazi i desetak kreveta. Koristi se stara i zapuštena posteljina, nedovoljno je sredstava za održavanje higijene prostorija, loš je kvalitet hrane. Pripadnicima marginalizovanih grupa posebno je otežan pristup adekvatnoj zdravstvenoj zaštiti; lečenje npr. hendikepiranih lica otežano je jer najčešće ne postoje rampe za prilaz, a medicinsko osoblje loše je ili nedovoljno informisano o poteškoćama ovih lica, te samim tim dolazi do diskriminacije. Slična je situacija i sa izbeglim i raseljenim licima koja nemaju regulisanu dokumentaciju za zdravstvenu zaštitu.

ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM INSTITUCIJAMA

Veći deo primedbi na zaposlene u zdravstvu odnosi se na lekare. U tom kontekstu pominju se „loša motivisanost”, „etički kodeks”, „nepoverenje pacijenata u lekare”. Loša motivisanost posledica je malih plata što dovodi do korupcije. Zaposleni u zdravstvu često su neljubazni i neprofesionalni. Kao primer iz Niša navedena je poseta zubaru koji nije imao rukavice pri intervenciji, a nije ni oprao ruke pre intervencije. Nestručnost se prepoznaje i u nesigurnim i netačnim dijagnozama: „Tu se ne zna ko šta radi. Majka mi je skoro imala operaciju. Tri lekara daju tri suprotstavljena mišljenja. Oni stvarno ne znaju šta rade” (devojka, 17 godina, Užice).

Istaknuto je nepoverenje između mladih pacijenata i lekara. Često pacijent simulira, a još češće lekar ne sluša pacijenta. „Kada ti je zaista potrebno opravdanje ne dobiješ ga, a nekada se dobija i bez razloga.

Razlog za to je što veliki broj mladih simulira određene simptome bolesti ili dolaze potpuno zdravi kod lekara, jer im je potrebno opravdanje zato što ne žele da pohađaju nastavu ili tog dana imaju pismeni... Pre 35 godina nisi mogao da bežiš iz škole, obrazovni kadar je bio bolji, škola je bila jača” (mladić, 21 godina, Beograd).

Poremećen je sistem vrednosti i nestala je humanost kao motiv za bavljenje ovim poslom. Po ispitanicima, zdravstveni radnici razmišljaju, otprilike, na sledeći način: „Nismo dobro plaćeni pa nećemo ni da radimo onaj posao koji smo izabrali. Nekada su lekari putovali u Afriku da bi pomogli i to bez nadoknade, a sada neće da pomognu ni ovde” (devojka, 20 godina, Niš).

KORUPCIJA U ZDRAVSTVU

Učesnici fokus grupa istakli su da veliki broj lekara voli da dobije poklon iako je plaćen za posao koji obavlja. Nekim lekarima je važnije da pacijent donese „koverat” nego zdravstvenu knjižicu. „Neki nemaju mogućnost da čašćavaju doktore. Svi su tu siromašni” (mladić, 19 godina, Kikinda). Korupcija u zdravstvu je kompleksan problem čiji je uzrok nedovoljna materijalna nadoknada lekara, ali i koristoljublje. „Nema porođaja niti ozbiljne operacije bez koverte.” Pre operacije je skoro obavezno dati novac, tj. „častiti lekara i medicinsko osoblje”. Običaj čašćavanja lekara je pomodarstvo. Bez obzira na materijalnu situaciju, od pacijenta se zahtevaju takve usluge i to je uobičajen model ponašanja.

Za sve postoje „veze” (ulaženje preko reda u zdravstvenim ustanovama, zapošljavanje lekara preko veze), ali najveći problem su, ističe se, „sumnjive”, odnosno kupljene lekarske diplome. Korupcija počinje još na fakultetu. Kupuju se ocene iz mnogih predmeta. Oni koji su kupili diplome dobijaju i posao. Prisutan je nepotizam – „ako sam ja lekar, i moje dete će biti i svakako ću ga zaposliti bez čekanja”. Navedena pojava predstavlja dvostruko ugrožavanje prava mladih: pravo mladih stručnjaka da dobiju posao u skladu sa svojim kvalitetima i pravo mladih pacijenata (doduše, ne samo mladih) da budu kvalitetno i profesionalno lečeni, a ne da ih leče priučeni „tatini i mamini sinovi”.

NEDOSTUPNOST ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

U poslednje vreme skoro svakodnevno svedoci smo raznih dobrotvornih akcija prikupljanja sredstava za operacije mladih u inostranstvu. To slikovito svedoči kako o nedostatku materijalnih sredstava za lečenje, tako i o nedostatku pojedinih zdravstvenih usluga kod nas. Vakcine koje se daju u hitnim slučajevima nisu obezbeđene svakom gradu, pa se tako dovodi u opasnost život pacijenta dok se ta vakcina nabavi. Ispitanik

iz Kikinde navodi slučaj da je detetu bila potrebna vakcina koja se nije mogla nabaviti jer se ispostavilo da je nema u celoj državi. Učesnici zapažaju da se u postojećim institutima u Beogradu i Novom Sadu hospitalizuju samo osobe koje su iz tih gradova, tj. visokospecijalizovane ustanove nisu dostupne svim građanima Srbije.

PREVENCIJA I INFORMISANOST

Nerazvijena zdravstvena prevencija dovedena je u vezu sa čestim oboljenjima ljudi i lošom edukacijom mladih o ovoj oblasti. Mladi ljudi nisu dovoljno edukovani o prevenciji raznih bolesti. Istaknuto je da nije u pitanju problem nepostojanja prevencije, već njena neadekvatna prezentacija mladima, posebno školskog uzrasta. Mladi su informisani o nekim bolestima, ali je veliki broj onih o kojima ne znaju ništa ili ne znaju dovoljno.

Nedostatak zdravstvene kulture izražen je u pojedinim društvenim zajednicama (npr. neželjena trudnoća – u nekim sredinama

mladi nisu dovoljno upoznati sa sredstvima za kontracepciju, ima dosta zabluda i slično). Nisu takođe upoznati i sa seksualno prenosivim bolestima i načinima njihovog prenošenja. Sistematski pregledi nisu dovoljno temeljni i česti. To je posledica nezainteresovanosti i neorganizovanosti medicinske službe (i osoblja). Nema vremena ni materijalnih sredstava za temeljne preglede, a i ti pregledi su obavezni i dostupni samo u toku školovanja. U kasnijim godinama se ne vrše slični pregledi radi prevencije i blagovremenog otkrivanja bolesti.

ZDRAVSTVENA DOKUMENTACIJA ZA IZBEGLA I RASELJENA LICA

Dokumentacija za izbegla i raseljena lica razlikuje se od dokumentacije domaćeg stanovništva. Ovaj vid diskriminacije uzrokuje neadekvatnu zdravstvenu zaštitu i velike neposredne praktične probleme. Različita dokumentacija dovodi do toga da lekari često neće da pregledaju pacijente sa ovak-

vom dokumentacijom i da traže novac. U zdravstvenim ustanovama kojima sada pripadaju ova lica nema njihove medicinske dokumentacije. Situacija se u ovom pogledu razlikuje od mesta do mesta u Srbiji.

PREPORUKE ZA PREVAZILAŽENJE SIROMAŠTVA MLADIH U ZDRAVSTVU

Prevazilaženje problema mladih u zdravstvu uzrokovanih siromaštvom nesumnjivo je deo opšte reforme celokupnog zdravstvenog sistema u našoj zemlji. Ipak, postoji nekoliko specifičnih preporuka koje bi poboljšale zdravstvenu zaštitu mladih:

1. Povećanje ulaganja sredstava u zdravstvenu zaštitu mladih. Ova preporuka ne znači favorizovanje mladih na račun drugih kategorija stanovništva, ali ako su „mladi zaista budućnost ovog društva” onda ulaganje u prevenciju i zaštitu njihovog zdravlja svakako predstavlja nužnost.
2. Borba za iskorenjivanje korupcije u zdravstvu predstavljala bi jedan od najznačajnijih koraka u omogućavanju ravnopravnog pristupa zdravstvenim uslugama za siromašne mlade. Diskriminacija mladih u lečenju na osnovu finansijskog stanja njihovih porodica predstavlja jedan od najtežih vidova korupcije uopšte.
3. Naglasak u zdravstvenoj zaštiti mladih mora biti na prevenciji. U tome posebno važnu ulogu mora imati medicinsko prosvetavanje u okviru školskih programa (naročito osnovnih škola koje su obavezne za sve). Učesnici fokus grupa pomenuli su ideju da studenti medicine gostuju u srednjim i osnovnim školama i omladinskim klubovima kao edukatori mladih o bolestima zavisnosti (pušenje, alkoholizam i narkomanija), sidi, polno prenosivim bolestima...
4. Značaj sistematskih pregleda u okviru školskog sistema potrebno je podići na još viši nivo. U tom pogledu korisno je istaći pozitivno iskustvo pregleda studenata gde mladi slabijeg materijalnog stanja imaju mogućnost da dobiju besplatni sistematski uvid u svoje opšte zdravstveno stanje.
5. Potrebno je na lokalnom nivou organizovati tribine, predavanja i TV emisije o zdravstvenim problemima mladih. Ciljna grupa sa kako sami mladi, tako i njihovi roditelji. Imajući u vidu gledanost i slušanost lokalnih TV i radio-stanica u Srbiji, odjek bi bio nesumnjivo veliki.
6. Neophodno je i omogućiti adekvatnu i dostupnu pomoć u rešavanju unutrašnjih problema u porodici (razvodi, alkoholizam roditelja i slično), koji imaju neposredne posledice po zdravstveno stanje mladih osoba. U centrima za socijalni rad važno je omogućiti brz i lak pristup psiholozima i psihijatrima za psihološku pomoć. Mediji bi mogli pomoći da se prevaziđu predrasude o posetama ovim ustanovama koje još postoje u nekim sredinama.

PANEL DISKUSIJE – PREPORUKE PO REGIONIMA

Na osnovu preporuka formulisanih na fokus grupama održano je pet panel diskusija u gradovima koji su uključeni u projekat: Beogradu, Užicu, Kragujevcu, Kikindi i Nišu. Učesnici diskusija bili su predstavnici nevladinog sektora, omladinskih organizacija, državnih institucija (ministarstava, sekretarijata, zavoda) nadležnih za pitanja mladih, lokalne samouprave, i drugi. Cilj panela bio je da se preporuke sa fokus grupa u kojima su učestvovali mladi sagledaju iz različitih perspektiva i formulišu na još konkretniji način. Tako bi se stvorila mogućnost da

preporuke budu sprovedene u praksi, naročito na lokalnom nivou koji je prepoznat kao ključna instanca borbe protiv siromaštva mladih u tri oblasti na koje je prevashodno usmeren ovaj projekat: obrazovanju, zdravstvu i društveno-političko-kulturnoj sferi. Diskusije su bile organizovane kroz grupni rad koji je rezultirao konkretnim predlozima. Osnovni podaci o mestu i vremenu održavanja pojedinih panel diskusija, kao i o učesnicima, dati su u Aneksu 2.

PANEL DISKUSIJA – BEOGRAD

Osnovni zaključci i preporuke

Prva preporuka koja je privukla pažnju učesnika ovog panela jeste insistiranje mladih na doslednom obuhvatu sve dece osnovnoškolskim obrazovanjem. Predlog je ocenjen kao dobar, uz dodatno podsećanje na činjenicu da ovaj problem naročito pogađa marginalizovane grupe mladih (Rome, osobe sa invaliditetom i druge). Posebno je naglašeno da, i pored želje za sticanjem obrazovanja, mladi sa hendikepom zbog arhitektonskih prepreka najčešće nemaju čak ni mogućnost fizičkog pristupa obrazovnim institucijama. Da bi se ovo obezbedilo, neophodna je dalja reforma zakonskog okvira. Dosledan obuhvat sve dece osnovnim obrazovanjem potpomogla bi i edukacija roditelja, psihosocijalna i materijalna pomoć nevladinih organizacija, školskih službi, pedagoga, psihologa, centara za socijalni rad itd.

Drugo pitanje koje je analizirano na ovoj panel-diskusiji jeste neaktivnost mladih u društveno-kulturno-političkoj sferi. Kao najvažniji razlog za to istaknuto je nepostojanje institucionalnog okvira za učešće

mladih u poboljšavanju svog društvenog položaja. Kao model za rešavanje ovog problema predloženo je formiranje saveta na lokalnom nivou koji bi osmišljavao i predlagao gradu (opštini) načine uključivanja mladih u lokalnu zajednicu i, zatim, sprovodio konkretne aktivnosti.

Pažnju je takođe izazvala preporuka u vezi sa daljim usavršavanjem učeničkog i studentskog stipendiranja i kreditiranja na svim nivoima vlasti. Istaknuto je da je preporuka dobra i da je potrebno formirati trilateralni fond obrazovnih institucija, privrednih subjekata i lokalnih zajednica koji bi prepoznali potrebe, probleme i ograničenja u ovoj oblasti. Trebalo bi takođe razvijati i nenovčanu pomoć studentima u vidu nastavnih sredstava, opremanja laboratorija i slično. Jedan od načina takve pomoći jeste i stipendiranje kroz praksu u budućoj struci, što je vid saradnje privrednog sektora i obrazovnih institucija. Sa ovim problemom povezana je i sugestija o nužnosti usklađivanja sistema obrazovanja sa

potrebama tržišta rada. Potrebno je da u tome učestvuju kako republički nivoi vlasti, tako i lokalne institucije novčanim olakšicama

za privredne subjekte koji stipendiraju i, posle toga, zapošljavaju mlade.

PANEL DISKUSIJA – UŽICE

Osnovni zaključci i preporuke

Da bi se dosledno sprovedla preporuka da kulturne aktivnosti za mlade treba da kreiraju mladi neophodno je, smatraju učesnici diskusije, formiranje omladinskog kulturnog centra. Kao dobar korak u tom pravcu istaknuta je akcija „Ej, bre, prostor”. U okviru ovog programa obezbeđen je prostor u centru grada i sredstva za njegovo opremanje, deo fiksnih finansijskih sredstava iz budžeta Opštine i predviđeno projektno finansiranje sadržaja koji će se u centru odvijati.

Kao vrlo važna ocenjena je i preporuka o podsticanju privrede na ulaganje u obrazovanje (poboljšanjem obrazovne infrastrukture, razvijanjem načina stipendiranja i slično). Da bi se ona ostvarila, u realizaciju moraju biti uključeni predstavnici opštine, privredne komore, udruženja preduzetnika, sindikata prosvetnih radnika i Ministarstva prosvete Republike Srbije. Neophodno je izraditi strateški plan obrazovanja na lokalnom nivou zasnovan na poznavanju potreba privrede za određenim obrazovnim profilima koji će biti usklađen sa reformom školskog sistema.

Na osnovu navedenog bio bi formulisan konkretan plan ulaganja lokalnih privrednika u obrazovanje. Sve ovo podrazumeva konkretnu akciju lokalnih vlasti za povezivanje predstavnika škola i privrede. Ocenjeno je da je neophodno napraviti kvalitetnu bazu podataka o mogućnostima i potrebama obe strane, a treba obezbediti i podršku lokalnih medija.

Istaknut je i značaj preventivnog rada na zaštiti zdravlja mladih kroz sve nivoe obrazovanja. Predavanja organizovana po modelu „mladi mladima” dobar su način za realizovanje ove preporuke. Da bi ona bila sprovedena, potrebna je podrška lokalne samouprave za koordinaciju rada zaposlenih u zdravstvu, profesora i učenika medicinskih škola (kao potencijalnih edukatora), kao i učenika svih osnovnih i srednjih škola. Na nivou opštine trebalo bi reaktivirati rad komisije za prevenciju bolesti zavisnosti. Kao deo šire akcije za zaštitu zdravlja mladih pomenuto je i organizovanje tribina, predavanja i TV emisija, kao i aktivnije učešće psihologa i službi za podršku u procesu prevencije.

PANEL DISKUSIJA – KRAGUJEVAC

Osnovni zaključci i preporuke

Komentarišući preporuku o važnosti podsticanja aktivizma mladih, učesnici panela predložili su formiranje omladinskog saveta koji bi bio deo Gradskog veća. Članovi saveta bili bi predstavnici đачkih parlamenata, učeničkih, studentskih i drugih omladinskih organizacija. Prilikom osnivanja ovih organizacija veoma je važna vršnjačka edukacija, kao i prenošenje pozitivnih primera iz jedne škole u drugu i umrežavanje sa

srodnim studentskim organizacijama. Realizaciju preporuke učesnici grupe podellili su u dve faze. U prvoj fazi kao realizatore videli su prvenstveno mlade, njihove roditelje i „bitne odrasle” (profesori, studenti, NVO, predstavnici institucija kulture), a u drugoj lokalnu vlast i „grupe za pritisak” (koje bi činili predstavnici svih pomenutih organizacija).

Kao jedan od glavnih problema mladih u obrazovanju učesnici su prepoznali nedostupnost informacija o mogućnostima nastavka školovanja i zapošljavanja. Zato na lokalnom nivou treba oformiti timove sastavljene od mladih, profesora srednjih škola/fakulteta i stručnjaka nacionalne službe za zapošljavanje koji bi učenicima završnih razreda predstavljali različite srednje škole i fakultete. Lokalna uprava trebalo bi da ovaj

način informisanja institucionalizuje. Kao pozitivan primer istaknut je početak realizacije sličnih aktivnosti – đачki parlament započeo je informisanje o fakultetima, pravi se mreža omladinskih organizacija u Kragujevcu, usvojen je Lokalni plan akcije koji podrazumeva osnivanje info-centra za mlade. Ove godine u planu je i objavljivanje publikacije „Vodič za izbor zanimanja”.

PANEL DISKUSIJA – Kikinda

Osnovni zaključci i preporuke

U diskusiji je pomenut problem nesuklađenosti školskog sistema sa potrebama tržišta rada kako na republičkom, tako i na lokalnom nivou. Naveden je primer velikog broja mladih koji, u nemogućnosti da studiraju u Beogradu ili Novom Sadu, upisuju više škole u Kikindi. Zato se u evidenciji službe za zapošljavanje javlja veliki broj nezaposlenih sa kvalifikacijama istog profila za koje ne postoji potražnja. Istaknuta je nužnost podizanja kvaliteta nastavnog procesa na svim obrazovnim nivoima. Iako je ovo nesumnjivo važan problem, naglašeno je i da se ne može krenuti od stipendiranja studenata i baviti se samo pitanjima visokoškolskog obrazovanja, već je potrebno pažnju posvetiti i osnovnim školama kao najširem vidu obrazovanja. Kao primer navedena je situacija na selu gde, zbog siromaštvom uslovljene nemogućnosti nastavka školovanja, veliki broj ljudi završi samo osnovnu školu. Pošto je to realnost, istaknuta je potreba da osnovnoškolsko obrazovanje bude kvalitetno i funkcionalno.

Slična argumentacija korišćena je i kada je u pitanju srednja škola (s tim što je to karakterističnije u gradskim sredinama).

Preporučeno je da bi trebalo podstaći aktivizam mladih koji već postoji, ali je nužno da se on izrazi u punoj meri. Naglašena je potreba da mladi imaju predstavnike u telima koja donose odluke, jer je njihovo učešće nužan preduslov uspeha aktivnosti za ublažavanje posledica siromaštva u svim sferama. Opština bi trebalo da formira telo koje se bavi samo problemima mladih. Predloženo je i osnivanje zajedničkog tela u kojem bi se okupile sve organizacije koje se bave mladima (vladine i nevladine organizacije). Preduslov za osnivanje tog tela jeste i razbijanje stereotipa o NVO, u čemu bi bila dragocena pomoć lokalnih sredstava informisanja. Navedeno zajedničko telo na taj način uspešno bi koordinisalo i sprovodilo aktivnosti na smanjivanju siromaštva mladih u svim oblastima.

Dve preporuke sa ovog panela izdvojene su kao jedinstvene u odnosu na sve ostale diskusije. Prva se odnosi na problem studiranja osoba sa hendikepom, a druga na šire uključivanje mladih u sportske aktivnosti i programe.

Istaknuto je da obrazovanje studenata sa hendikepom predstavlja veliki problem jer nedostaje prostor, razumevanje i tolerancija za njihove potrebe. Zbog izrazito nepovoljnih prilika vrlo mali broj osoba sa hendikepom studira. Za rešavanje ovog problema predloženo je da se pokrene opširan program stipendiranja na svim nivoima obrazovanja. Podrška ne bi trebalo da se zaustavi samo na tome. U tom pogledu sugerisano je pokretanje inicijative u Skupštini grada Niša za zapošljavanje diplomiranih stručnjaka sa hendikepom. Neophodno je da im se omogući ne samo obrazovanje, već i ostvarivanje prava na rad, što je integralni deo korpusa osnovnih ljudskih

prava. Inicijativu treba da pokrenu nevladine organizacije u saradnji sa Univerzitetom i Centrom za socijalni rad. Predloženo je da se inicijativa pokrene i u saradnji sa uspešnim preduzećima (organizovanje konferencije na kojoj bi preduzeća preuzimala stipendiranje i zapošljavanje pojedinih studenata sa hendikepom).

Druga zanimljiva preporuka jeste da se pokrene inicijativa škola i fakulteta za saradnju sa Skupštinom grada Niša kako bi se znatno unapredio sport u školama. Prvi korak bilo bi finansiranje školskih prvenstava iz budžeta grada Niša. Predloženo je i organizovanje medijske kampanje radi promocije bavljenja sportom („Sport – DA”). Učesnici panela sugerisali su pokretanje inicijative da Skupština grada Niša participira u ceni ulaznica za studente za sva važnija sportska i kulturna događanja u gradu. Potekla je i ideja o podršci grada (finansijskoj, ali i organizacionoj) u obezbeđivanju i unapređivanju zdravstveno-rekreativnih programa studenata.

Panel diskusija u Nišu

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Posle održanih panel-diskusija u gradovima Srbije (Beograd, Užice, Kragujevac, Kikinda i Niš) moglo bi se, uz određeno uopštavanje, izdvojiti nekoliko ključnih preporuka i zaključaka o načinima borbe protiv siromaštva mladih. U skladu sa ciljevima i pretpostavkama projekta,

naglasak je stavljen na aktivnosti i programe na lokalnom nivou, koji je prepoznat kao ključni u smanjenju siromaštva mladih. Pošto je siromaštvo mladih analizirano u tri sfere (obrazovanje, društveno-kulturno-politički aktivizam i zdravstvo), preporuke će biti izložene po navedenim oblastima.

PREPORUKE ZA SMANJIVANJE SIROMAŠTVA MLADIH U OBRAZOVANJU

1. Prva preporuka jeste da se insistira na doslednom obuhvatu sve dece obavezanim osnovnoškolskim obrazovanjem (pojedini predlozi uključivali su i insistiranje na nekim fazama uključivanja i u predškolske ustanove). U više diskusija istaknuto je da je, pošto zakonska regulativa u ovom smislu postoji, potrebno samo pozitivne zakonske propise sprovesti u delo. Naročito se skreće pažnja na uključivanje marginalizovanih grupa (prvenstveno romske dece) u proces obrazovanja, a skrenuta le pažnja na neophodnost sistematskog praćenja uspeha tokom školovanja dece iz osetljivih društvenih grupa.
2. Kao poseban vid diskriminacije u ovoj oblasti izdvojen je problem obrazovanja mladih sa hendikepom na svim nivoima – od osnovne škole do visokog obrazovanja. Ovaj vid diskriminacije u obrazovanju izražen je kroz: nemogućnost fizičkog pristupa prosvetnim ustanovama, needukovanost nastavnog kadra, neprilagođenost nastavnih planova i programa. Pored izvesnog napretka u zakonodavstvu ove oblasti, i dalje treba insistirati na značajnijim pomacima u praksi koji bi poboljšali današnju izuzetno nepovoljnu situaciju.
3. Većina učesnika programe stipendiranja i kreditiranja srednjoškolaca i studenata ocenjuje kao uspešne, ali insistira na njihovom daljem razvijanju i usavršavanju, kao i doslednom pridržavanju zadatih kriterijuma za dobijanje. U okviru ove preporuke pojavila se i ideja o formiranju trilateralnog fonda obrazovnih institucija, privrednih subjekata i lokalnih zajednica. Predloženo je i širenje prakse (koja već postoji u nekim sredinama) stipendiranja kroz rad u budućoj struci, što je vid saradnje privrede i obrazovnih institucija. Istaknuta je i pozitivna praksa ulaganja uspešnih preduzeća u opremanje škola i fakulteta čime se poboljšava kvalitet nastavnog procesa i obrazuju bolji stručnjaci koji se zapošljavaju neposredno (kao stipendisti tih preduzeća) ili posredno (preko tržišta rada). Posebno je istaknuta važnost stipendiranja i zapošljavanja mladih osoba sa hendikepom.
4. Jedna od najčešće razmatranih preporuka tiče se uspostavljanja bolje povezanosti potreba tržišta rada i obrazovnog sistema, kako na republičkom, tako i na lokalnom nivou. Učesnici panel-diskusije iz Kikinde naveli su primer postojanja dve više škole koje školuju veliki broj stručnjaka istog obrazovnog profila, za kojima ne postoji tražnja tržišta rada, čime se stvara veliki broj nezaposlenih i uzrokuje siromaštvo mladih. Treba aktivno informisati učenike osmih razreda osnovnih škola o realnim potrebama tržišta rada, čime bi se pomoglo njihovom usmeravanju pri upisu u srednje škole i boljoj profesionalnoj orijentaciji.

PREPORUKE ZA SMANJIVANJE SIROMAŠTVA MLADIH U DRUŠTVENO-KULTURNO-POLITIČKOJ OBLASTI

1. U ovoj oblasti kao ključna preporuka nameće se potreba da mladi mogu da institucionalizuju svoje aktivnosti na nivou lokalnih organa vlasti, tj. da se formiraju odgovarajuća tela u okviru opštinskih i gradskih skupština ili vlada. Navedene su ideje o formiranju saveta (Beograd), stvaranju tela pri skupštini grada koje bi se bavilo mladima (Niš), a pomenut je i već postojeći (nažalost, samo formalno) Omladinski savet (Kragujevac). Pozitivna su iskustva iz Kragujevca gde je đački parlament veoma aktivan u pružanju informacija o fakultetima (u planu je i publikovanje „Vodiča za izbor zanimanja”). U ovom gradu umrežavaju se omladinske organizacije (što je na panel-diskusijama takođe ocenjeno kao veoma bitno), usvojen je Lokalni plan akcije sa predviđenim osnivanjem informativnog centra za mlade.
2. U vezi sa kulturnim životom mladih istaknuta je preporuka da bi kulturne aktivnosti i sadržaje trebalo da kreiraju sami mladi. Za realizaciju ove preporuke predloženo je, na primer, formiranje omladinskog kulturnog centra (Užice). Kao pozitivan primer navedena je akcija „Ej, bre, prostor” u ovom gradu, gde je obezbeđen prostor u centru i sredstva za njegovo opremanje, deo fiksnih finansijskih sredstava iz budžeta Opštine i predviđeno je projektno finansiranje sadržaja koji će se u centru odvijati. Formulirana je inicijativa da Skupština grada Niša participira u ceni ulaznica za sva kulturna i sportska dešavanja u gradu, i time ih učini pristupačnijim za mlade.
3. Ne manje važnom ocenjena je i potreba dobijanja podrške lokalnih medija aktivnostima organizacija mladih. Preporuka je da se uspostavi saradnja sa medijima i dogovori medijski prostor za omladinske organizacije i probleme mladih (Niš). Konkretni predlog je da se prikazuju bar jednočasovne emisije svake nedelje u kojima bi se predstavljali rezultati i aktivnosti omladinskih organizacija. U tom procesu bila bi poželjna i edukacija novinara za analitično bavljenje problemima mladih – umesto što se često senzacionalistički i površno interesuju za medijski najekspozitivnija problematična ponašanja. Predloženo je da lokalne vlasti finansiraju i organizuju programe i podstiču interesovanje medija za pitanja mladih.
4. Radi poboljšanja sportskog aktivizma mladih najviše predloga stiglo je iz Niša. Predloženo je organizovanje kampanje koja promovise bavljenje sportom („Sport – DA”). Škole i fakulteti treba da pokrenu inicijativu da Skupština grada Niša finansiranjem školskih prvenstava iz budžeta grada unapredi sport u školama. Dobar je primer uspešne saradnje sportske televizije SOS i beogradskih škola na programu „Droga je smrt – bavite se sportom”.
5. Preporuka o zabrani izlaska maloletnim licima posle ponoći izazvala je različite komentare. Jedna radna grupa na panelu u Beogradu navela je svoje izričito protivljenje ističući kako je „bilo kakva zabrana ovog tipa ravna policijskoj torturi”. S druge strane je predlog ministra prosvete i sporta u Vladi Republike Srbije dr Slobodana Vuksanovića posle tragične pogibije učenika Gimnazije „Sveti Sava” iz Beograda što pokazuje koliko je javnost po ovom pitanju podeljena.

PREPORUKE ZA SMANJIVANJE SIROMAŠTVA MLADIH U ZDRAVSTVU

1. Najčešće pominjana preporuka u oblasti zdravstva jeste intenziviranje zaštite zdravlja mladih kroz sve nivoe školovanja. Naročito je naglašen značaj prevencije redovnim sistematskim pregledima učenika i studenata, koji treba da obuhvate što veći broj mladih. Kao integralni deo ovih aktivnosti predložena je i podela brošura sa podacima o pojedinim bolestima, kao i održavanje predavanja (Kragujevac). Preporučeno je da takva predavanja treba organizovati po modelu „mladi mladima” (Užice). Edukacija mladih edukatora istaknuta je kao bitan međukorak, ali je važno i sprovođenje kampanja za edukaciju roditelja („da ne bude alkohol prisutan u kući” – Beograd). Predloženo je i uvođenje zdravstvenog vaspitanja kao obaveznog predmeta na svim nivoima obrazovanja (ne samo osnovnoškolskom). Za navedene aktivnosti preporučena je podrška lokalne samouprave za koordinaciju rada zaposlenih u zdravstvu, profesora i učenika medicinskih škola (kao potencijalnih edukatora), kao i zaposlenih i učenika svih osnovnih i srednjih škola (predlog iz Užica). Participacija grada u finansiranju zdravstveno-rekreativnih programa studenata preporuka je sa diskusije u Nišu.
2. Uloga lokalnih medija najviše je povezivana sa oblašću prevencije i zaštite zdravlja. Preporučeno je organizovanje tribina, predavanja i TV emisija o zdravstvenim problemima mladih, a neophodno je uvesti i SOS telefone za savetovanje mladih o oblicima i posledicama rizičnih ponašanja (upotreba alkohola, korišćenje psihoaktivnih supstanci, seksualni odnosi bez zaštite, kockanje...). U svim navedenim aktivnostima uloga lokalne samouprave ključna je u finansiranju i neposrednoj organizaciji. Sa panela u Užicu potekao je predlog o reaktiviranju rada opštinske komisije za prevenciju bolesti zavisnosti.
3. Kao poseban i veoma važan vid prevencije i zaštite zdravlja mladih istaknuta je popularizacija psiholoških savetovaništa za mlade. Neophodno je takođe omogućiti bržu prohodnost do svih nivoa službe zdravstvene zaštite. U tom smislu na panel diskusiji u Užicu istaknuta je preporuka važnosti dobre saradnje i koordinacije aktivnosti škole, porodice, zdravstvene i psihološke službe, kako bi se unapredilo zdravlje mladih.

ANEKS 1. STRUKTURA UČESNIKA ISTRAŽIVANJA U SRBIJI

Tabela 4. Polna struktura ispitanika iz Srbije

	Broj	%
Mladići	57	45,97
Devojke	67	54,03
Ukupno	124	100

Polna struktura ispitaničke grupe u Srbiji

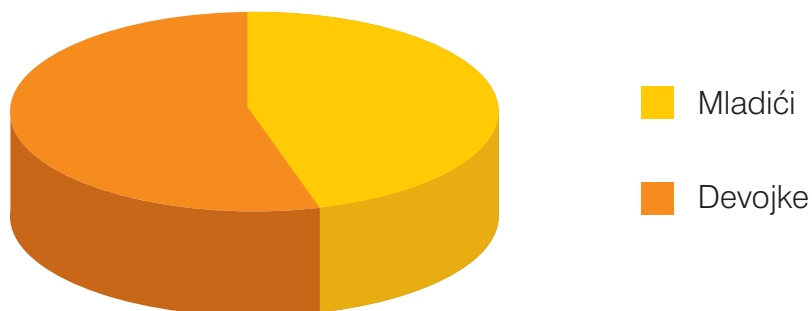

Tabela 5. Struktura prema statusu ispitanika iz Srbije

	Broj	%
Domicilno stanovništvo	66	53,23
Izbegli	15	12,10
Interno raseljeni	36	29,03
Na školovanju, smešteni u kolektivnim centrima ili kao podstanari	7	5,64
Ukupno	124	100

Struktura ispitaničke grupe prema statusu

Tabela 6. Starost ispitanika

Starost učenika (broj godina)	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Broj učesnika	3	8	18	23	11	11	10	12	10	11	7

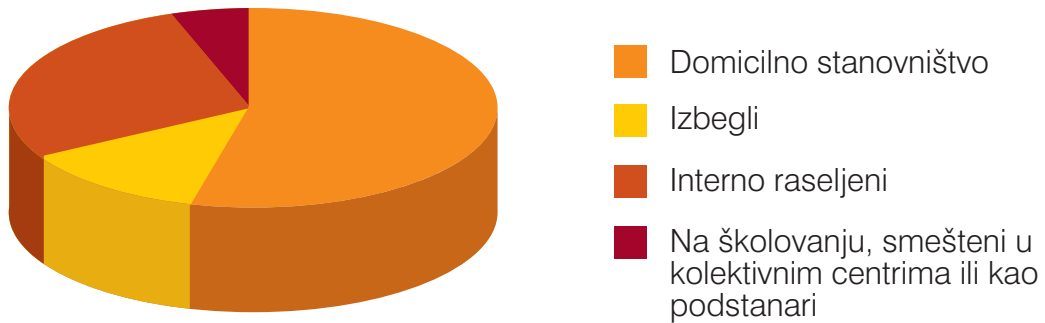
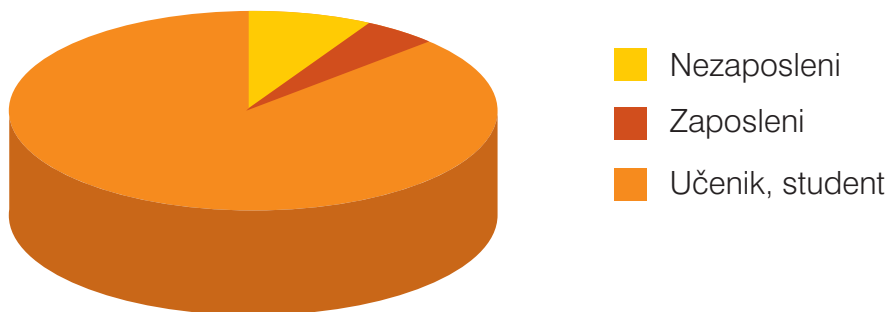

Tabela 7. Struktura ispitanika iz Srbije prema zaposlenosti i školskom statusu

Nezaposleni	11	8,87%
Zaposleni	6	4,84%
Učenik, student	107	86,29%

Struktura ispitaničke grupe u odnosu na zaposlenje

ANEKS 2. OSNOVNI PODACI O ODRŽAVANJU PANEL – DISKUSIJA

BEOGRAD

Mesto: Galerija Kulturnog Centra Beograda-Artget

Vreme: 14. mart 2005. u 12 časova

Učesnici panel diskusije:

Br.	Ime i prezime	Organizacija / Institucija
1	Danica Džodan	Sekretarijat za sport i omladinu
2	Jelena Suša	Zdravo da ste
3	Danica Ćirić	Zdravo da ste
4	Petar Milićević	Omladinski savet Beograda
5	Petar Arbutina	ARDI
6	Ljiljana Vujanić	Sekretarijat za zdravstvo
7	Ivana Ćirković	Odsek za omladinu Ministarstva prosvete
8	Elizabet Paunović	Sekretarijat za zaštitu životne sredine
9	Mirjana Stamenović	SUP Beograd, JKP, VI odeljenje
10	Marko Savić	Udruženje studenata sa hendikepom
11	Sladana Vorkapić	Centar za prava deteta
12	Dragan Ilić	Ekspertska grupa za razvoj i zdravlje mladih Ministarstva zdravlja
13	Veljko Đerković	Gradski zavod za zaštitu zdravlja
14	Boban Joksimović	Građanske inicijative
15	Goran Bogunović	Studentska unija Srbije
16	Svetlana Blagojević	NVO AMITY
17	Živojin Đokić	Gradski centar za socijalni rad
18	Snežana Obreški	Savez nezaposlenih Srbije
19	Milanka Samurović	Savez nezaposlenih Beograda
20	Vidan Hadži-Vidanović	BG centar za ljudska prava
21	Uroš Kostić	Predstavnik mladih

UŽICE

Mesto: svečana sala Užičke gimnazije

Vreme: 16. mart u 12 časova

Učesnici panel diskusije:

Br.	Ime i prezime	Organizacija / Institucija
1	Vesna Jovanetić	EKO fond
2	Radovan Cicvarić	Užički centar za prava deteta
3	Radmila Marjanović	MPS – školska uprava Užice
4	Aleksandara Jovanović-Đukić	Tehnička škola „Radoje Ljubičić”
5	Slađana Šumanac	Odbornica SO Užice
6	Zoran Đukić	Predsednik komisije za društvene delatnosti
7	Slavko Lukić	Potpredsednik SO
8	Zorica Skakun	IRD
9	Ružica Dabić	Centar za neprofitni sektor
10	Miloš Čolić	TV5
11	Gordana Savić	Užički centar za ljudska prava
12	Anja Divković	Učenica
13	Sonja Pavlović	Učenica
14	Dragić Jezdić	Opšta bolnica Užice, odbornik SO Užice
15	Snežana Lešović	Centar za majku i dete
16	Biljana Lazić	Narodna biblioteka Užice
17	Živojin Pavlović	Užička gimnazija

KRAGUJEVAC

Mesto: Hotel „Kragujevac”

Vreme: 15.mart 2005. u 12 časova

Učesnici panel diskusije:

Br.	Ime i prezime	Organizacija / Institucija
1	Slavica Stevanović	Poverenik za izbeglice grada Kragujevca
2	Ljiljana Palibrk	Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji
3	Snežana Tomašević	NVO „Škola mira”
4	Nevenka Bogdanović	direktor Centra za socijalni rad „Solidarnost”, Kg
5	Nada Milićević	Veće građana Skupštine grada
6	Ivan Arsenijević	Studentski kulturni centar

Br.	Ime i prezime	Organizacija / Institucija
7	Olivera Ilić	KG novine
8	Branka Ristić	NVO „Nova nada”
9	Slavica Jagličić	Narodna biblioteka „Vuk Karadžić”
10	Vladimir Ilić	Đački parlament Prve kragujevačke gimnazije
11	Miona Mihajlović	Koalicija mladih Kragujevac
12	Zoran Dimitrijević	Omladinski komunikacioni centar KG YOUTH centar
13	Lenka Gužvić	Grupa učenika „Sopče”
14	Kristina Dulić	NVO „Sunce”
15	Snežana Tomašević	Zavod za tržište rada, filijala Kragujevac
16	Ljubomir Stojanović	učesnik fokus grupe
17	Ivana Donić	učesnik fokus grupe

KIKINDA

Mesto: Kikinda

Vreme: 9. mart 2005. u 12 časova

Učesnici panel diskusije:

Br.	Ime i prezime	Organizacija / Institucija
1	Aranka Felbab	Opštinska organizacija Crvenog krsta
2	Branislav Despotović	Agencija Beta
3	Danijela Janić	OO Crveni krst
4	Emina Kopas-Vukašinović	VSOV Kikinda
5	Nenad Adamov	Dom omladine Kikinda
6	Sanjin Vik	Youth club
7	Dragoslava Perović	Omladinski klub Ki
8	Svetlana Ugarčina	SO Kikinda
9	Marija Srdić	Centar za podršku žena
10	Dejan Pudar	Učenički parlament gimnazije
11	Milan Bilbija	Youth club
12	Marijana Rodić	Forum SYD Balkans (Youth club)
13	Aleksandar Stojkov	„Multikulturni Banat” Kikinda
14	Marko Milošev	Youth club Ki
15	Ivan J. Živankić	Youth club Ki
16	Cecilija Dujin	Forum SYD Balkans
17	Mirjana Ilić	SO Kikinda
18	Saša Grifatong	Centar za socijalni rad

Učesnici panel diskusije:

Br.	Ime i prezime	Organizacija / Institucija
1	Osman Balić	Opština Medijana
2	Miroslava Mihajlović	Centar za socijalni rad
3	Vesna Vasilov	Nacionalna služba za zapošljavanje
4	Zoran Radojević	WSI
5	Slavka Vojinović	WSI
6	Dalibor Radić	Niški kulturni centar
7	Slobodanka Bašić	Medicinski fakultet
8	Velibor Petković	Radio Niš
9	Miomir Radovanović	Poverenik za izbeglice
10	Mladen Ćirić	Savez studenata
11	Aleksandar Radojković	Studentska unija
12	Jasmina Barać	Niško udruženje studenata sa hendikepom
13	Dragan Miljković	Centar za ljudska prava
14	Dejan Milošević	PROTECTA
15	Živan Simić	CHF
16	Olivera Canić	CHF
17	Bojana Lazić	CHF
18	Snežana Nešić	Help
19	Bojana Luković	Evropski pokret u Srbiji
20	Miljan Milunović	Učesnik fokus grupe
21	Saša Rančev	Učesnik fokus grupe

ANEKS 3. PODACI O GRADOVIMA SRBIJE U KOJIMA JE VRŠENO ISTRAŽIVANJE

Teritorija	Površina, km ²	Broj naselja	Broj stanovnika prema popisu 1991.	Broj stanovnika prema popisu 2002.
REPUBLIKA SRBIJA bez AP Kosovo i Metohija	88.361	6.155	7.581.437	7.498.001

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije upoređeno je nekoliko relevantnih podataka o stanovništvu u gradovima koji su uključeni u istraživanje.

STANOVNIŠTVO

Br.	Kategorija	Beograd	Kikinda	Kragujevac	Niš	Užice
1	Broj naselja, 2002.	157	10	57	71	41
2	Broj stanovnika prema popisu 2002. 1)	1576124	67002	176743	250518	83022
3	Porast ili pad stanovništva 1991-2002	23973	2110	941	5336	719
4	Ukupno stanovništvo ispod 7 godina – popis 2002.	98207	4183	10693	16022	5191
5	Ukupno stanovništvo od 7-14 god. – popis 2002.	130718	6180	16141	22405	7867
6	Ukupno stanovništvo od 15-27 god. – popis 2002.	282259	11982	33480	44786	14957
7	Ukupno stanovništvo od 60 i više god. – popis 2002.	341147	14219	34301	52308	16335
8	Radno sposobno stanovništvo (ukupno) – popis 2002.	1040110	43898	118347	165403	55469
9	Prirodni priraštaj, 2002.	3279	345	-230	524	-76
10	Ukupan broj zaposlenih, 2002. – godišnji prosek 2)	469063	17496	53509	71455	27721
11	Broj zaposlenih na 1000 stanovnika, 2002. – godišnji prosek 3)	297	262	305	285	333
12	Zaposleni u preduzećima, ustanovama, zadrugama i dr. org. (%), 2002. – godišnji prosek 4)	78,6	90,0	77,3	90,1	88,5
13	Narodni dohodak po stanovniku (din), 2002.	108782	82592	38989	87646	65284
14	Zarade po zaposlenom 2001. bez poreza i doprinosa po sektorima delatnosti – prosek januar – decembar 2002. 5)	11023	9832	8175	8367	8952

NAPOMENE:

- 1) Napomena 1 – Obuhvaćeno stanovništvo u zemlji.
Napomena 2 – Popis stanovništva 2002. nije sproveden na teritoriji Kosova i Metohije.
- 2) Napomena 1 – Obuhvata zaposlene u preduzećima, ustanovama, zadrugama i dr. organizacijama, kao i lica koja samostalno obavljaju delatnost.
Napomena 2 – Godišnji prosek izračunat na bazi dva stanja: 31.3. i 30.9.
- 3) Napomena 1 – Obuhvata zaposlene u preduzećima, ustanovama, zadrugama i dr. organizacijama, kao i lica koja samostalno obavljaju delatnost.
Napomena 2 – Godišnji prosek izračunat na bazi dva stanja: 31.3. i 30.9.
- 4) Napomena – Godišnji prosek izračunat na bazi dva stanja: 31.3. i 30.9.
- 5) Napomena – Definicija zarade utvrđena na osnovu Zakona o radu („Sl. glasnik RS”, broj 70/2001).

ŠKOLSTVO

Br.	Kategorija	Beograd	Kikinda	Kragujevac	Niš	Užice
1	Redovne osnovne škole, 2001/2002. – kraj školske godine	284	15	62	80	26
2	Učenici osnovnih škola, 2001/2002. – kraj školske godine	133065	5976	17361	23945	8078
3	Srednje škole, 2001/2002 – kraj školske godine	82	4	9	19	5
4	Učenici srednjih škola, 2001/2002. – kraj školske godine	73085	2928	9751	15066	4643
5	Više škole, 2002/2003. šk. god.	19	1	2	2	1
6	Studenti viših škola, 2002/2003. šk. god.	27069	216	894	983	797
7	Diplomirani studenti viših škola, 2002/2003. šk. god.	2693	118	80	189	63
8	Fakulteti 2002/2003. šk. god.	43	1	6	11	1
9	Studenti fakulteta, 2002/2003. šk. god. 1)	83744	47	10645	18136	476
10	Diplomirani studenti fakulteta, 2002/2003. šk. god.	7297	-	516	1115	116

NAPOMENA:

- 1) Napomena 1 – Nisu obuhvaćeni svi studenti kojima godina „miruje“.
Napomena 2 – Obuhvaćeni fakulteti nauka i fakulteti umetnosti.

Kategorija	Beograd	Kikinda	Kragujevac	Niš	Užice
Broj stanovnika na jednog lekara, 2002.	262	515	266	174	276

Najbolji za život je onaj grad u kome se stranac oseća kao kod kuće... Italo Kalvino

Grupa 484 je neprofitna, nevladina organizacija angažovana na polju zaštite i pružanja pomoći izbeglicama i interno raseljenim licima i promovisanju ljudskih prava i vrednosti civilnog društva: jednakosti, različitosti i tolerancije. Prve aktivnosti 1995. godine obuhvatile su pružanje pomoći za 484 izbegličke porodice iz Hrvatske i otuda je organizacija dobila naziv Grupa 484. Od osnivanja, Grupa 484 osnažuje pridošlice da se aktivno uključe u život lokalne zajednice, a lokalno stanovništvo, posebno mlade, podstiče da se otvori, prihvati i poštuje različitosti.

Grupa 484 pruža informativnu, pravnu i psihosocijalnu pomoć najugroženijim izbeglicama i raseljenim licima, prvenstveno usmeravajući podršku ka ojačavanju njihovih sopstvenih kapaciteta za zaštitu svojih prava i neposrednom učestvovanju u donošenju odluka.

U cilju širenja kulture mira, dijaloga i saradnje, rad Grupe 484 u lokalnim zajednicama usmeren je ka uključivanju mladih ljudi i prisilnih migranata u izgradnju tolerantnog i otvorenog društva koje pruža jednake mogućnosti za sve uz puno poštovanje ljudskih prava. Aktivnosti se odvijaju kroz radionice, tribine, debatne susrete, stručna i popularna predavanja i seminare. Programe u trideset gradova u Srbiji realizuje više od 1500 saradnika pre svega mladih, koji su ključni nosioci promena u društvu.

Grupa 484 je članica Savetodavnog odbora civilnog društva za smanjenje siromaštva od njegovog osnivanja 2002 godine. Aktivno je doprinela da se u Strategiju za smanjenje siromaštva uključe teme izbeglih i raseljenih lica, kao i drugih marginalizovanih grupa. Grupa 484 znatno doprinosi procesu informisanja lokalnih vlasti i ranjivih grupa o merama za smanjenje siromaštva i načinima za učestvovanje u implementaciji Strategije za smanjenje siromaštva. Članica je mnogih lokalnih, nacionalnih i regionalnih mreža kao što su ECRE, SEE RAN i Access to Rights Initiative.

Osnivač Grupe 484 bila je Jelena Šantić (1944–2000), čuvena balerina i mirovna aktivistkinja koja je za svoj rad 1996. dobila nagradu za mir „Pax Christi International”.

Grupa 484 okuplja istraživače, pravnike, umetnike, psihologe, književnike, profesore, analitičare i druge ljude posvećene stvaranju sveta u kome svi mogu slobodno da žive, gde god požele, i gde će se poštovati njihova prava i različitosti.

Projekat u Srbiji realizovali:

Mladi istraživači:
Dijana Radočaj, Milan Arsenov, Miloš Lazić, Marko Simić,
Nevena Milutinović, Kosta Andrić, Slavica Cvetković,
Vojin Došlo, Ivana Milenković, Marko Banković

Mentori:
Miljana Kitanović, Gordana Danilović, Nikola Duvnjak,
Emir Mustafić, Sonja Popović

Stručni saradnik na izradi publikacije:
Dušan Mojić

Koordinatorke projekta:
Dragana Babić, Ružica Marjanović

Projekat realizovan u Bosni i Hercegovini u saradnji sa
partnerskim organizacijama:
Biro za ljudska prava – Tuzla (Federacija) i Zdravo da ste
Omladinski Centar Kastel – Banja Luka (Republika Srpska).

Projekat realizovan u okviru
South East European Refugee Assistance Network (SEE RAN),
pod pokroviteljstvom FRESTA -
Ministarstva spoljnih poslova Danske

Izdavač
Grupa 484

Adresa
Gračanička 10, Beograd

Za izdavača
Vesna Golić

Lektura i korektura
Darko Kalezić

Dizajn korica i priprema za štampu
Ognjen Lopušina

Štampa
Grafos, Užice

Tiraž
500 primeraka

Godina izdanja
april 2005.

Biro za ljudska prava Tuzla
Human rights office Tula

